

**ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ**

**ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ

**Το τουριστικό προϊόν της Κρήτης και η ανάπτυξή του στην
παγκόσμια τουριστική αγορά**

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: ΜΑΝΟΥΣΑΚΗ ΜΑΡΙΑ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΦΡΑΓΚΟΥΛΗΣ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2006

<u>Περιεχόμενα</u>	<u>Σελίδα</u>
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	1
ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ	1
1.1. Ορισμός του τουρισμού	1
1.2. Διακρίσεις – Μορφές Τουρισμού	2
1.3 Τα στοιχεία που συνθέτουν την έννοια «Τουρισμός»	6
1.4 Η εμφάνιση και εξέλιξη του τουριστικού φαινομένου	7
1.5 Παράγοντες που προκάλεσαν το τουριστικό φαινόμενο	8
1.6 Λόγοι αύξησης του τουριστικού ρεύματος διεθνώς	10
1.7 Τα οικονομικά και κοινωνικά οφέλη του τουρισμού	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	15
ΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ	15
2.1 Κρήτη-Γενικά.....	15
2.1.1. Ιστορία-Πολιτισμός.....	15
2.1.3. Διασκέδαση-Σπορ-Αγορές.....	17
2.1.4 Πώς φτάνουμε στην Κρήτη	17
2.1.5 Γενικά Οικονομικά Στοιχεία.....	18
2.1.6 Γεωργία	19
2.1.7 Βιομηχανία – Βιοτεχνία.....	19
2.1.8 Εμπόριο – Τουρισμός – Παροχές Υπηρεσιών	20
2.1.9 Υποδομή μεταφορών	20
2.1.10. Τεχνολογική υποδομή Κρήτης.....	21
2.1.11. Χαρακτηριστικά αλλοδαπών τουριστών μετά το 1980	22
2.1.12. Αγορές κατοικιών	23
2.1.13. Αφίξεις τουριστών	23
2.2. Το τουριστικό προϊόν του Νομού Χανίων.....	26
2.3. Το τουριστικό προϊόν του Νομού Ρεθύμνου	31
2.4. Το τουριστικό προϊόν του Νομού Ηρακλείου	39
2.5 Το τουριστικό προϊόν του Νομού Λασιθίου.....	43
Πίνακες.....	49
Αφίξεις Λιμένος Ηρακλείου	65
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	68
ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ Η ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ	
ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ.....	68
3.1. Αγορές ζήτησης για τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού στην Ευρώπη..	75
3.2 Προτάσεις για εφαρμογή των εναλλακτικών μορφών τουρισμού.....	76
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	77
ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΣΤΗΝ	
ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ.....	77
4.1. Άξονες τουριστικής πολιτικής	77
4.2. Προγράμματα – Δράσεις.....	80
4.3. Διαφήμιση-Προβολή.....	84
4.4. Τα εργαλεία των Δημοσίων Σχέσεων	85
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	87
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	90
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	108

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

1.1. Ορισμός του τουρισμού

Ο τουρισμός αποτελεί σήμερα μια οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική δραστηριότητα που κινείται σε διεθνή επίπεδα. Καλύπτει σχεδόν όλες τις κοινωνικές και εισοδηματικές τάξεις αποβλέποντας στην ικανοποίηση της βασικής πλέον ανάγκης του ανθρώπου, της ανάγκης της πρόσκαιρης φυγής από την καθημερινότητα και δίνει τη δυνατότητα της δημιουργίας γνωριμίας και συναδέλφωσης των λαών για ένα καλύτερο και ειρηνικό μέλλον της ανθρωπότητας.

Ο όρος τουρισμός προέρχεται από την αγγλική λέξη TOURING ή τη γαλλική λέξη TOUR, που στη γλώσσα μας σημαίνει περιηγητισμός. Δεν υιοθετήθηκε όμως ο όρος αυτός και έτσι επικράτησε ο όρος ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ, που χρησιμοποιείται και διεθνώς.

Μερικούς από τους ορισμούς που έχουν δοθεί κατά καιρούς, παραθέτουμε παρακάτω:

1. Τουρισμός είναι το σύνολο των ανθρώπινων μετακινήσεων και οι δραστηριότητες που προκύπτουν από αυτές (Διεθνής Ακαδημία Τουρισμού).
2. Τουρισμός καλείται η από χώρα σε χώρα ή από τόπο σε τόπο μετάβαση ατόμων σε ομάδες ή μεμονωμένα, με σκοπό τη μικρή ή μεγάλη, όχι όμως μόνιμη διαμονή, χωρίς άσκηση επαγγέλματος, για λόγους γενικά αναψυχής (N. Αιγινήτης)
3. Τουρισμός καλείται η από το γεωγραφικό περιβάλλον της μόνιμης διαμονής σε άλλο, πρόσκαιρη διακίνηση ατόμων σε ομάδες ή μεμονωμένα που αποσκοπεί στην με τέρψη ικανοποίηση ψυχικής επιθυμίας ή πνευματικής περιέργειας γενικά και που προκαλεί τη δημιουργία οικονομικών δραστηριοτήτων (Στ. Καλφιώτης).

1.2. Διακρίσεις- Μορφές Τουρισμού

Οι διακρίσεις του τουρισμού είναι πολλές και αυτό συμβαίνει λόγω της ίδιας της φύσης του τουρισμού. Τα στοιχεία που τον συνθέτουν είναι αυτά που καθιστούν αναγκαίες τις διακρίσεις αυτές.

1. Από γεωγραφική και διοικητική άποψη

- Εσωτερικός τουρισμός: όταν έχουμε μετακίνηση ατόμου ή ομάδας ατόμων, πολιτών της χώρας στην επικράτεια της οποίας μετακινούνται για λόγους τουριστικούς.
- Εξωτερικός τουρισμός: όταν έχουμε μετακίνηση ατόμων από τη χώρα της μόνιμης διαμονής τους σε μία άλλη.

2. Από άποψη τουριστικού πλήθους

- Μεμονωμένος ή Ατομικός τουρισμός: είναι ο τουρισμός που πραγματοποιείται από ένα άτομο ή οικογένεια χωρίς τη μεσολάβηση οργανωμένου τουριστικού γραφείου.
- Ομαδικός ή Μαζικός τουρισμός: είναι η μετακίνηση που γίνεται από ομάδα ατόμων που την απόφαση για το πρόγραμμα και την οργάνωση του ταξιδιού λαμβάνεται κύρια από ένα άτομο ή μια μικρή ομάδα.

3. Διάκριση από άποψη εποχής

- Συνεχής ή ετήσιος Τουρισμός: είναι η διακίνηση των τουριστών σε όλη τη διάρκεια της χρονιάς, ανεξάρτητα εποχής.
- Εποχιακός τουρισμός: είναι η διακίνηση τουριστών σε ορισμένη εποχή ή εποχές του χρόνου. Ανάλογα με τις τέσσερις εποχές έχουμε το χειμερινό, τον εαρινό, το θερινό και το φθινοπωρινό τουρισμό.

4. Από άποψη του μεγέθους του τουριστικού πλήθους.

- Σε περίοδο αιχμής: όταν κατά τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο, άσχετα με την εποχή, παρουσιάζεται μεγάλη τουριστική κίνηση σε μια περιοχή.
- Σε μέση περίοδο: είναι η εποχή όπου ο αριθμός των τουριστών είναι καλός με ανοδικές τάσεις.

- Σε νεκρή ή χαμηλή περίοδο: όταν δηλαδή δεν υπάρχει καμία τουριστική κίνηση ή έστω ελάχιστη.

5. Από άποψη χρησιμοποίησης μεταφορικών μέσων

- Τουρισμός με αυτοκίνητο: το αυτοκίνητο ιδιωτικής ή δημόσιας χρήσης αποτελεί βασικό μεταφορικό μέσο της τουριστικής διακίνησης.
- Τουρισμός με σιδηρόδρομο: όταν το βασικό μέσο μεταφοράς είναι ο σιδηρόδρομος
- Ποδηλατικός τουρισμός: όταν το βασικό μέσο μεταφοράς είναι το ποδήλατο.
- Αεροπορικός τουρισμός: όταν το βασικό μέσο μεταφοράς είναι το αεροπλάνο
- Πεζοπορικός τουρισμός: όταν η διακίνηση γίνεται με τα πόδια.
- Ατμοπλοϊκός τουρισμός: όταν το βασικό μέσο μεταφοράς είναι τα πλωτά μέσα, δηλαδή μεγάλα ή μικρά πλοία.

6. Διάκριση από άποψη μορφής (σκοπού ή λόγου)

⇒ Κλασική μορφή τουρισμού

Αναφέρεται κύρια στις διακοπές που εκτός από τους λόγους ανάπαυσης και αναψυχής περιλαμβάνει επισκέψεις σε τουριστικά αξιοθέατα και πολιτιστικά μνημεία.

⇒ Εναλλακτικές μορφές τουρισμού:

- Γενικός τουρισμός ή τουρισμός διακοπών – αναψυχής: αποτελεί μία δραστηριότητα του ελεύθερου χρόνου του ατόμου που σχετίζεται στενά με την ανάγκη που έχει αυτό για ανάπαυση και αναψυχή.
- Μορφωτικός τουρισμός: αποτελεί μια μορφή τουρισμού στην οποία τα άτομα έχουν σαν κύριο σκοπό τη συμμετοχή σε πολιτιστικές εκδηλώσεις.
- Τουρισμός εκθέσεων: σε αυτήν υπάγονται κάθε είδους εκθέσεις που συνήθως οργανώνονται σε μεγάλα αστικά κέντρα, ώστε οι επισκέπτες εκθέσεων να μπορούν να συνδυάσουν την επαγγελματική τους

ενημέρωση με κάποια μορφή τουρισμού, όπως για παράδειγμα τουρισμό πόλης, μορφωτικό τουρισμό κλπ.

- Τουρισμός υγείας ή Θρησκευτικός τουρισμός: τα άτομα που μετέχουν σ' αυτόν έχουν σαν κύριο κίνητρο την αποκατάσταση της υγείας τους, τη θεραπεία και ανάρρωση από διάφορες ασθένειες κλπ.
- Τουρισμός άθλησης: η μορφή αυτή του τουρισμού έχει σαν κύριο κίνητρο την άσκηση ενός αθλήματος, όπως είναι για παράδειγμα η ποδηλασία, η ιππασία, το τένις, η πεζοπορία, η ανεμοπορία, διάφορα προγράμματα γυμναστικής κλπ.
- Τουρισμός πόλης: η μορφή αυτή του τουρισμού έχει σαν κύριο χαρακτηριστικό ότι τα άτομα που μετέχουν σ' αυτόν ταξιδεύουν σε μια πόλη και την περιηγούνται για μερικές μέρες, συνήθως τρεις έως τέσσερις.
- Συνεδριακός τουρισμός: εδώ υπάγονται κάθε είδους οργανωμένες εκδηλώσεις, όπως για παράδειγμα συνέδρια ή συναντήσεις με μεγάλο ή μικρό αριθμό συμμετοχών και σε οποιοδήποτε επίπεδο, δηλαδή τοπικό, εθνικό ή διεθνές.
- Τουρισμός περιπέτειας: ένα είδος διακοπών με έντονο το στοιχείο του απροσδόκητου, του άγνωστου και της έκπληξης.
- Τουρισμός τρίτης ηλικίας: αφορά το τμήμα του πληθυσμού που έχουν (ή τείνουν να έχουν) ξεπεράσει τα πενήντα ηλικιακά έτη και παρουσιάζουν τάση για ταξίδια και τουρισμό.
- Τουρισμός χειμερινών σπορ: καλύπτει το σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων που διεξάγονται στη διάρκεια του χειμώνα.
- Τουρισμός παραχείμανσης: αναφέρεται στις τουριστικές δραστηριότητες ατόμων που κατά τη διάρκεια του χειμώνα κάνουν διακοπές μικρής ή μεγάλης διάρκειας σε χώρες με ήπια κλίμακα.
- Ορεινός τουρισμός: αναφέρεται στο σύνολο των δραστηριοτήτων υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού που εκδηλώνεται αποκλειστικά και μόνος στις ορεινές περιοχές των χωρών.

- Αγροτικός τουρισμός: αναφέρεται στις δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού που αναπτύσσονται στον αγροτικό χώρο και εντάσσονται στα πλαίσια του αγροτικού περιβάλλοντος και της αγροτικής ζωής.
- Θαλάσσιος τουρισμός: αναφέρεται στο σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων που διεξάγονται στο θαλάσσιο χώρο μιας χώρας ή διαφορετικών χωρών.
- Χρονομεριστικός τουρισμός: βασίζεται στην αρχή της πώλησης του δικαιώματος χρήσης ορισμένων εβδομάδων σε ένα ξενοδοχείο ή ένα συγκρότημα διαμερισμάτων την ίδια περίοδο του έτους κάθε χρόνο και έχει κατά κανόνα πελατεία μέσης και υψηλής εισοδηματικής στάθμης.
- Θρησκευτικός τουρισμός: αφορά την επίσκεψη θρησκευτικών τόπων που βρίσκονται εντός ή εκτός μιας χώρας.
- Επιλεκτικός τουρισμός: πραγματοποιείται από άτομα υψηλής εισοδηματικής στάθμης που όχι μόνο θέλουν, αλλά και μπορούν να ξοδέψουν μεγάλα ποσά για την ικανοποίηση των τουριστικών τους αναγκών ή επιθυμιών.
- Τουρισμός κινήτρων: είναι μέσο του σύγχρονου μάρκετινγκ που χρησιμοποιούν ολοένα και περισσότερο οι μεγάλες βιομηχανίες και άλλες επιχειρήσεις στην προσπάθειά τους να αυξήσουν την παραγωγικότητα των εργαζομένων που απασχολούν.
- Οικολογικός τουρισμός: ο τουρισμός της μορφής αυτής έχει σα σκοπό την απόλαυση ή τη γνώση της φύσης με απώτερο όφελος τις καλύτερες συνθήκες της ζωής κοντά στη φύση.
- Λαϊκός τουρισμός: είναι μια μορφή τουρισμού που χαρακτηρίζεται για την πελατεία του και συγκεκριμένα για το ότι αποτελείται αυτή από άτομα χαμηλής εισοδηματικής στάθμης
- Κοσμοπολίτικος τουρισμός: η πελατεία αυτής της μορφής τουρισμού είναι κατά κύριο λόγο ο κόσμος της αριστοκρατίας που συχνά ταξιδεύουν από το ένα κοσμοπολίτικο κέντρο στο άλλο.

- Κοινωνικός τουρισμός: είναι το σύνολο των σχέσεων και φαινομένων τουριστικού χαρακτήρα που διευκολύνουν τη συμμετοχή στον τουρισμό των ασθενέστερων οικονομικών τάξεων.
- Τουρισμός ατόμων με ειδικές ανάγκες:

1.3. Τα στοιχεία που συνθέτουν την έννοια «Τουρισμός»

Από τους ορισμούς που δόθηκαν για τον τουρισμό και προαναφέρθηκαν, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι για να χαρακτηριστεί μια ενέργεια ως τουρισμός, θα πρέπει να εμπεριέχονται σ' αυτήν κάποια βασικά στοιχεία. Τα εννοιολογικά αυτά στοιχεία είναι τα παρακάτω:

❖ Η ύπαρξη δύο διαφορετικών γεωγραφικών τόπων.

Για να υπάρχει τουρισμός θα πρέπει να υπάρχουν δύο διαφορετικοί τόποι, ο ένας θα είναι ο τόπος της μόνιμης κατοικίας και ο άλλος ο τόπος υποδοχής του τουρίστα καταναλωτή. Οι δύο διαφορετικοί αυτοί τόποι μπορούν να είναι ή μέσα στην ίδια χώρα ή στην αλλοδαπή.

❖ Ένα άτομο ή μια ομάδα ανθρώπων.

Ο τουρισμός είναι ανθρώπινη ανάγκη. Δεν νοείται τουρισμός χωρίς τη συμμετοχή ανθρώπων ή ομάδας ανθρώπων.

❖ Πρόσκαιρη παραμονή.

Βασικό στοιχείο του τουρισμού είναι η πρόσκαιρη παραμονή του τουρίστα στο χώρο υποδοχής και η επιστροφή του στο χώρο της μόνιμης διαμονής του.

❖ Μη άσκηση επαγγέλματος.

Τουρισμός νοείται μόνο όταν το άτομο δεν μετακινείται προς κάποιον άλλο τόπο, με σκοπό την άσκηση εργασίας που θα του επιφέρει άμεσα κέρδη.

❖ Το τουριστικός σκοπός

Σαν τουριστικός σκοπός αναφέρεται η αναψυχή, η ψυχαγωγία, η συμμετοχή σε εκδηλώσεις θρησκευτικού, αθλητικού, πολιτιστικού και επιστημονικού περιεχομένου, οι διάφοροι λόγοι υγείας και γενικά η ικανοποίηση της ανθρώπινης περιέργειας.

❖ Η δημιουργία οικονομικών δραστηριοτήτων

Το τουριστικό φαινόμενο υπαγορεύει την πρόκληση διαφόρων οικονομικών δραστηριοτήτων τόσο στους τόπους προέλευσης, όσο και στους τόπους προορισμού των τουριστών για την καλύτερη εξυπηρέτησή τους.

1.4. Η εμφάνιση και εξέλιξη του τουριστικού φαινομένου

Το τουριστικό φαινόμενο πρωτοεμφανίστηκε για να καλύψει την ανάγκη του ανθρώπου για μετακίνηση απ' τον τόπο της μόνιμης κατοικίας του προς κάποιον άλλο τόπο αρχικά για διάφορους λόγους, όπως εμπορίας, συμμετοχής του σε θρησκευτικές γιορτές και αθλητικές εκδηλώσεις, ικανοποίηση της έμφυτης περιέργειάς του, μεταγενέστερα για λόγους υγείας κ.α.

Το φαινόμενο του τουρισμού κατά την αρχαιότητα είχε διαφορετική μορφή από τη σημερινή, αλλά τα βασικά του στοιχεία ήταν σχεδόν τα ίδια με τα σημερινά.

Ο τουρισμός στα πρώτα του στάδια είχε τη μορφή των μεμονωμένων μετακινήσεων. Ο τουρίστας μετακινούνταν χρησιμοποιώντας δικά του μεταφορικά μέσα, ενώ για να ικανοποιήσει την ανάγκη της στέγασης και της διατροφής του έκανε χρήση του θεσμού της φιλοξενίας. Η αύξηση, όμως του αριθμού των μετακινουμένων ατόμων, με το πέρασμα των χρόνων, δημιούργησε προβλήματα στη φιλοξενία που παρέχονταν αφιλοκερδώς από τους ιδιώτες του τόπου υποδοχής, με αποτέλεσμα να επενέβη το κράτος δημιουργώντας κτίρια, ξενώνες, κυρίως κοντά σε εμπορικά, θρησκευτικά ή αθλητικά κέντρα για την καλύτερη εξυπηρέτηση των επισκεπτών. Τα δημόσια καταφύγια – ξενώνες συντηρούνταν από τον κρατικό προϋπολογισμό ή από δωρεές εύπορων πολιτών.

Σιγά – σιγά όμως η ολοένα και αυξανόμενη μετακίνηση ατόμων δημιούργησε προβλήματα στέγασης και διατροφής στα δημόσια αυτά καταφύγια – ξενώνες με αποτέλεσμα να επέμβουν πάλι οι ιδιώτες δημιουργώντας χώρους υποδοχής τουριστών, όπου καλύπτονταν και η ανάγκη διατροφής τους, έναντι βέβαια κάποιου χρηματικού ανταλλάγματος.

Επομένως, ο τουρισμός εμπορευματοποιείται καθώς τα τουριστικά αγαθά γίνονται αντικείμενο οικονομικών συναλλαγών.

Στο πρώτο στάδιο εμπορευματοποίησης του τουρισμού απουσιάζει η έννοια του διαμεσολαβητή. Οι παραγωγοί των τουριστικών αγαθών τα προσφέρουν στους τουρίστες – καταναλωτές έναντι χρημάτων χωρίς τη μεσολάβηση τρίτων προσώπων. Άλλωστε είναι περίοδος του ατομικού τουρισμού.

Με το πέρασμα, όμως των χρόνων εμφανίζονται άτομα ή ομάδες ατόμων που συμμετέχουν στην τουριστική διαδικασία αγοράζοντας από τον παραγωγό το τουριστικό αγαθό και προσφέροντάς το έναντι αμοιβής στον τουρίστα, λειτουργώντας κατ' αυτόν τον τρόπο ως διαμεσολαβητές του τουρισμού.

Σήμερα, βέβαια, ο τουρισμός έχει αναπτυχθεί παγκοσμίως σε τέτοιο επίπεδο, έτσι ώστε να μιλούμε για μια «βιομηχανία χωρίς καμινάδες». Φθάσαμε στο σημείο της δημιουργίας μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων άρτια οργανωμένων και εξοπλισμένων, έτσι ώστε να ικανοποιούν τις ολοένα και αυξανόμενες ανάγκες των τουριστών.

1.5. Παράγοντες που προκάλεσαν το τουριστικό φαινόμενο.

Ο τουρισμός αποτελεί ένα κοινωνικό φαινόμενο, καθώς είναι μια εκδήλωση, μια ενέργεια που πραγματοποιείται μέσα στα πλαίσια της ανθρώπινης κοινωνίας με κάποιο συγκεκριμένο σκοπό.

Ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε στο τουριστικό φαινόμενο μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο, δηλαδή όταν ο τουρισμός δεν αποτελούσε προνόμιο μόνο των υψηλών κοινωνικών «τάξεων», αλλά όλων των ανθρώπων σαν μια ανθρώπινη επιτακτική ανάγκη.

Η τουριστική ανάγκη είναι η επιθυμία του ατόμου για αλλαγή περιβάλλοντος δηλαδή για μετακίνηση, εξεύρεση χρημάτων (συνάλλαγμα), επιλογή μέσου μεταφοράς, μέσου διαμονής, διατροφής, ψυχαγωγίας κ.α.

Η εκδήλωση του τουριστικού φαινομένου, όπως και κάθε κοινωνικού φαινομένου, προϋποθέτει την ύπαρξη ορισμένων παραγόντων. Οι παράγοντες που προκαλούν το τουριστικό φαινόμενο είναι οι εξής:

1. Η τάση φυγής του ανθρώπου από την καθημερινότητα.

Ο άνθρωπος σήμερα περισσότερο από κάθε άλλη εποχή αγωνίζεται με κάθε μέσο και τρόπο για την απόκτηση υλικών αγαθών και κοινωνικής καταξίωσης. Αυτός ο διαρκής αγώνας του ανθρώπου για οικονομική και κοινωνική αναβάθμιση τον οδήγησε σε μια ζωή γεμάτη προβλήματα, άγχος, ρουτίνα. Κάθε προσπάθεια του ατόμου για φυγή από την παραπάνω κατάσταση, τον οδηγεί προς έναν άλλο τόπο μακριά από το γνώσιμο περιβάλλον του. Δημιουργείται έτσι η τουριστική επιθυμία και το τουριστικό φαινόμενο. Αυτή η τάση φυγής του ατόμου έδωσε τη δυνατότητα σε διάφορους φορείς να ασχοληθούν συστηματικά με την ικανοποίηση των τουριστικών αναγκών των συνανθρώπων τους.

2. Η επιθυμία γνωριμίας με νέους τόπους.

Η επίσκεψη του ανθρώπου σε νέους τόπους και η διαμονή του (προσωρινή) σε νέο περιβάλλον αποτελούσαν και αποτελούν μια μεγάλη του επιθυμία. Παρατηρούμε ότι οι άνθρωποι κινούνται από την πόλη στην ύπαιθρο, από προηγμένες χώρες σε μη, από το βουνό στη θάλασσα, από το βορρά σε νότο, από ανατολή σε δύση και το αντίθετο. Πάντα ο άνθρωπος από τη φύση του ζητά κάτι το νέο, κάτι το καινούργιο για τον εμπλουτισμό των γνώσεών του, για την τέρψη του και για οτιδήποτε δεν μπορεί να απολαύσει στον τόπο της μόνιμης διαμονής του. Η επιθυμία του αυτή πηγάζει από την έμφυτη παρόρμησή του για φυγή, για αλλαγή, για νέες περιπέτειες και γνώσεις. Ο τουρισμός είναι ο μόνος που μπορεί να του δώσει αυτή τη δυνατότητα.

3. Η ανθρώπινη επικοινωνία

Ο άνθρωπος σαν κοινωνικό όν επιζητά την επαφή και την επικοινωνία με τους συνανθρώπους τους, είτε αυτοί βρίσκονται στο ίδιο κοινωνικό περιβάλλον μ' αυτόν, είτε σε διαφορετικό. Ο τουρισμός του δίνει τη δυνατότητα της συναναστροφής με άλλους ανθρώπους. Έτσι έχει την ευκαιρία

να γνωρίσει τις εκδηλώσεις, την ιστορία, τα ήθη και τα έθιμα, την επιστημονική και πνευματική κουλτούρα άλλων κοινωνικών συνόλων.

4. Η μόδα

Σαν μέλος της κοινωνίας που ανήκει ο άνθρωπος υποχρεούται τις περισσότερες φορές να ακολουθεί κάθε νέα αλλαγή στα πρότυπα συμπεριφοράς του και γενικά στις συνήθειές του. Ο τουρισμός σαν κοινωνικό φαινόμενο έχει έντονη παρουσία μέσα στο κοινωνικό σύνολο. Οι διηγήσεις συνανθρώπων μας για τουριστικά ταξίδια μας δημιουργούν την επιθυμία πραγματοποίησης και από μέρους μας παρόμοιων ταξιδίων.

1.6. Λόγοι αύξησης του τουριστικού ρεύματος διεθνώς

Η μεγάλη ανάπτυξη του τουρισμού αρχίζει, όπως προαναφέρθηκε, μετά τον Α' παγκόσμιο πόλεμο και ιδιαίτερα μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο. Οι μεγάλες κοινωνικές μεταβολές που πραγματοποιήθηκαν μετά τον πόλεμο αυτό ήταν η βασική αιτία για να φτάσουμε στη σημερινή μορφή του τουρισμού, μορφή που τον χαρακτηρίζει σαν τη μοναδική «Βιομηχανία χωρίς καμινάδες».

Οι μεταβολές που πραγματοποιήθηκαν και οδήγησαν στην ανάπτυξη του τουρισμού ανά τον κόσμο είναι οι παρακάτω:

1. Η ανάπτυξη συγκοινωνιακών μέσων

Οι εξελίξεις που σημειώθηκαν μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο στον τομέα των συγκοινωνιακών αποτέλεσαν σοβαρό παράγοντα ανάπτυξης. Χάρη στην ανάπτυξη της συγκοινωνίας η μετακίνηση των τουριστικών ρευμάτων σήμερα έγινε όχι μόνο άνετη, γρήγορη και οικονομική αλλά και απλούστατη. Η αύξηση και βελτίωση των διαφόρων συγκοινωνιακών μέσων (ατμόπλοια, αεροσκάφη, αυτοκίνητα), η επέκταση των οδικών δικτύων, η πτώση των ναύλων καθώς και η διάδοση του αυτοκινήτου συνέβαλαν αποφασιστικά στην ποσοτική αύξηση του τουριστικού πλήθους και των τουριστικών μετακινήσεων. Έτσι, η συγκοινωνία ενώ κατά το παρελθόν αποτελούσε σοβαρό, μεταξύ των άλλων, ανασταλτικό παράγοντα του τουρισμού αντιθέτως

σήμερα με την εξέλιξη αυτής μετατράπηκε σε έναν από τους κυριότερους αναπτυξιακούς παράγοντες.

2. Η ανάπτυξη των μέσων επικοινωνίας

Ένας άλλος παράγοντας ο οποίος συνέβαλε αισθητά στην ανάπτυξη του σημερινού τουρισμού είναι η επέκταση και τελειοποίηση του συστήματος των μέσων επικοινωνίας. Στην εποχή μας η επικοινωνία δεν περιορίζεται μόνο στην αλληλογραφία, το αυτόματο τηλέφωνο, το σύστημα telex, internet κλπ. Όλα αυτά τα σύγχρονα μέσα επικοινωνίας, τα οποία είναι ταχύτατα και απλά, έχουν χωρίς υπερβολή εκμηδενίσει τις αποστάσεις, κατά τέτοιο τρόπο, ώστε η συμβολή τους σε ό,τι αφορά την ανάπτυξη του τουρισμού να είναι μεγάλη.

3. Η βελτίωση των ατομικών εισοδημάτων των εργαζομένων

Ο μεταπολεμικός προσανατολισμός της οικονομικής σκέψης και οικονομικής πολιτικής σε διάφορες χώρες για την εφαρμογή των αρχών της οικονομικής ανάπτυξης, οδήγησαν στην άνοδο του κατά κεφαλήν εισοδήματος και την αύξηση των χρηματικών εισοδημάτων των εργαζομένων.

Το γεγονός αυτό υπήρξε λόγος ανάπτυξης του τουρισμού. Πράγματι, η ποσοτική και ποιοτική μεταβολή του τουριστικού πλήθους επιτεύχθηκε ακριβώς λόγω αυτής της βελτίωσης του ατομικού εισοδήματος των εργαζομένων.

4. Η άνοδος του πολιτιστικού επιπέδου των λαών.

Χαρακτηριστική συνέπεια της τάσης διαφόρων χωρών για την επίτευξη της οικονομικής ανάπτυξης υπήρχε και επίτευξη ανάλογης ανόδου του πολιτιστικού επιπέδου των λαών. Αυτή η άνοδος επέδρασε θετικά στην άμεση εκδήλωση της τουριστικής επιθυμίας των ευρύτερων κοινωνικών ομάδων.

Η επέκταση της μόρφωσης των ολοένα και περισσότερο ευρύτερων στρωμάτων, η σαφέστερη γνώση για τον κόσμο μας και την ιστορία του, συντέλεσαν στην εξέλιξη του τουριστικού ενστίκτου, στην ενεργοποίησή του και τη συγκεκριμένη κατεύθυνσή του προς τον τουριστικό σκοπό.

Συνέπεια όλων αυτών των ψυχοπνευματικών μεταβολών υπήρξε η τάση του ατόμου για την ικανοποίηση της τουριστικής ανάγκης, για πραγματοποίηση της τουριστικής μετακίνησης. Ακριβώς αυτό που υπήρξε αποτέλεσμα της πολιτιστικής ανόδου των ευρύτερων κοινωνικών ομάδων, ήταν εκείνο το οποίο ενήργησε ανάλογα και προωθητικά για την ανάπτυξη του τουρισμού.

5. Η καθιέρωση κοινωνικών παροχών

Οι τεχνολογικοί, οικονομικοί και κοινωνικοπολιτικοί πρόοδοι της μεταπολεμικής εποχής επέβαλλαν την καθιέρωση μιας σειράς κοινωνικών παροχών, οι οποίες υπήρξαν αιτία να δημιουργηθεί ένα πλέγμα κατάλληλων συνθηκών για την ανάπτυξη του τουρισμού.

1. Κοινωνικές ασφαλίσεις: Αυτές με την καθιέρωση ορισμένων παροχών (π.χ. σύνταξη, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, επιδόματα αδείας κλπ.) έφεραν βελτίωση στην οικονομική κατάσταση των εργαζομένων κατά τέτοιο τρόπο, ώστε τείνουν να απαλλαγούν από την τάση για αποταμίευση. Αυτό συντέλεσε στην επέκταση του τουρισμού και στις τάξεις των εργαζομένων, δεδομένου ότι κατ' αυτόν τον τρόπο διαθέτουν πλέον τα απαραίτητα χρηματικά μέσα για την πραγματοποίηση τουριστικών μετακινήσεων.
2. Η επέκταση του θεσμού των αδειών: Η καθιέρωση και επέκταση του θεσμού των ετήσιων αδειών αποτελεί αναμφίβολα ένα σοβαρό παράγοντα αυξήσεως των τουριστικών μετακινήσεων.
3. Η αύξηση του ελεύθερου χρόνου: Μετά την αλματώδη ανάπτυξη της τεχνολογίας και τη βελτίωση των όρων εργασίας, η αύξηση του ελεύθερου χρόνου των εργαζομένων συνέβαλε στο να καταστεί δυνατή η πραγματοποίηση της τάσης προς τουριστική μετακίνηση. Μάλιστα, η προσπάθεια κάλυψης του ελεύθερου χρόνου σε συνδυασμό με τον καθιερωμένο θεσμό των αδειών υπήρξε ένας από τους κύριους συντελεστές εξάπλωσης του τουρισμού στα ευρεία κοινωνικά στρώματα.

4. Η αντίδραση σε διάφορους καταναγκασμούς: Η ένταση της σημερινής ζωής και η εξ αυτής δημιουργία διάφορων ψυχολογικών καταστάσεων προκαλεί στα άτομα αντιδράσεις, οι οποίες εκδηλώνονται με διάφορους τρόπους. Μία από τις εκδηλώσεις αυτές στους κοινωνικούς καταναγκασμούς της εποχής μας είναι η εμφανιζόμενη τάση για πραγματοποίηση τουριστικών μετακινήσεων.
5. Η πληρότητα της ενημέρωσης: Σήμερα η συστηματική και οργανωμένη ενημέρωση ενημέρωση των ατόμων καθώς και η τακτική πληροφόρησή τους απομακρύνουν το φόβο του άγνωστου και διευκολύνουν την πραγματοποίηση της τουριστικής μετακίνησης. Ο τύπος, η τηλεόραση, ο κινηματογράφος, οι ειδικές εκδόσεις συντελούν στην άμεση γνωριμία του χώρου και διαμονής των ατόμων, εξοικειώνοντας αυτά για ό,τι αφορά τα νέα γεωγραφικά περιβάλλοντα και διευκολύνουν τη λήψη αποφάσεων για τουριστικές μετακινήσεις.
6. Η ανάπτυξη των μαζικών κέντρων: Η δημιουργία και επέκταση των μαζικών κέντρων, δηλαδή τα διάφορα σωματεία, τις λέσχες, τις ψυχαγωγικές οργανώσεις κλπ. βοήθησαν σημαντικά στην ανάπτυξη του τουρισμού. Τα σωματεία αυτά συνέβαλλαν σημαντικά στην αύξηση της τουριστικής κίνησης, δεδομένου ότι διευκόλυναν την πραγματοποίηση μετακινήσεων καθ' όλη τη διάρκεια του έτους επ' ευκαιρία διαφόρων εορτών (Πάσχα, Χριστούγεννα κλπ.). Σήμερα η αύξηση της συχνότητας των τουριστικών μετακινήσεων και του αριθμού των μετακινουμένων ατόμων τείνει να γενικευτεί ακριβώς λόγω αυτών των σωματείων και οργανώσεων.

1.7. Τα οικονομικά και κοινωνικά οφέλη του τουρισμού

Στην πορεία εμφάνισης του τουριστικού φαινομένου μια σειρά σημαντικών επιρροών για τη σύγχρονη κοινωνία έχει γίνει πλέον ορατή. Οι επιρροές αυτές του τουρισμού στην κοινωνία είναι οι ακόλουθες:

- Η ώθηση για δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, γεγονός που συμβάλει ουσιαστικά στη μείωση του σύγχρονου και διεθνούς κοινωνικού

προβλήματος της ανεργίας και μάλιστα με αποκεντρωτική προοπτική. Ο τουρισμός αποτελεί έναν κλάδο «εντάσεως εργασίας», καθώς η ανάπτυξή του είναι στενά συνυφασμένη και με τη δημιουργία, ικανοποιητικού αριθμού νέων θέσεων εργασίας, έστω και αν αυτές τις περισσότερες φορές έχουν εποχιακό χαρακτήρα. Χάρη σ' αυτόν βρίσκουν απασχόληση πολλοί άνεργοι, χωρίς επιπλέον να πραγματοποιείται μαζική μετατόπιση των πληθυσμών της περιφέρειας στα αστικά κέντρα προς αναζήτηση καλύτερης τύχης.

- Η συμβολή του τουρισμού στην αύξηση του εισοδήματος σε ατομικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο εξαιτίας των πολλαπλασιαστικών επιδράσεων του στην κάθε εθνική οικονομία, προωθώντας την καλύτερη ανακατανομή του εισοδήματος ανάμεσα στα αστικά κέντρα και στην περιφέρεια και συνακόλουθα την περιφερειακή ανάπτυξη. Ο τουρισμός δημιουργεί έσοδα για τους πληθυσμούς των περιοχών στις οποίες αναπτύσσεται συμβάλλοντας έτσι αποφασιστικά στον περιορισμό του ανοίγματος της ψαλίδας που υπάρχει ανάμεσα στα εισοδήματα των κατοίκων των αστικών κέντρων και εκείνων της περιφέρειας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

2.1. Κρήτη – Γενικά

Το νοτιότερο διαμέρισμα της Ελλάδος είναι η νήσος Κρήτη. Ένα πανέμορφο και μεγάλο νησί με αξιόλογη ιστορία, τουρισμό και μορφολογία. Χωρίζεται σε τέσσερις νομούς (Χανίων, Λασιθίου, Ηρακλείου, Ρεθύμνης), ενώ πρωτεύουσα πόλη είναι το Ηράκλειο με 130.000 κατοίκους περίπου.

2.1.1. Ιστορία – Πολιτισμός

Η ιστορία της Κρήτης αρχίζει από το 7.000 π.Χ. περίπου, όπου υπολογίζεται βάσει ευρημάτων ότι κατοικήθηκε. Ο πρώτος και ίσως ο σημαντικότερος σταθμός στην ιστορία του νησιού τοποθετείται από το 3.000 π.Χ. ως το 1.400 π.Χ. περίπου. Ήταν τότε που άνθισε ο πασίγνωστος Μινωϊκός πολιτισμός, γνωστός από σωζόμενα ευρήματα όπως τα ανάκτορα της Κνωσού, το δίσκο και την πόλη της Φαιστού κα.

Αυτήν την περίοδο η Κρήτη γνώρισε την ακμή στην οικονομία, τη ναυτιλία, τις επιστήμες, αλλά κυρίως στις τέχνες. Ειδώλια, σκεύη, αγγεία και δεκάδες άλλα ευρήματα προστίθενται στα σωζόμενα θαύματα αρχιτεκτονικής και διακόσμησης, τα ανάκτορα, τους ναούς και τους τάφους, φανερώνοντας έναν πολιτισμό που προκαλεί δέος. Το τέλος αυτής της περιόδου ήρθε με τις μετακινήσεις πληθυσμών, που έφεραν αναστάτωση και νέα δεδομένα (1400-600 π.Χ.), αφήνοντας μόνο την τέχνη της πλαστικής, σχετικά ακμάζουσα.

Σε αντίθεση με την υπόλοιπη Ελλάδα, δεν παρατηρείται ακμή στο νησί κατά τους Κλασικούς και τους Ελληνιστικούς χρόνους (500-700 π.Χ.). Αυτό οφείλεται στις εσωτερικές πολιτικές διαμάχες των πόλεων για την επικράτησή τους έναντι των άλλων.

Επίσης, ακμή δεν παρατηρείται ούτε στους Ρωμαϊκούς, ούτε στους Βυζαντινούς χρόνους, γιατί οι συνεχείς πειρατικές επιδρομές και η πολιτική

αστάθεια (Άραβες, Ρωμαίοι, Βυζαντινοί, πειρατές, Βενετοί) υπήρξαν ανασταλτικοί παράγοντες.

Η Τουρκοκρατία ήρθε το 1669 μ.Χ. μετά από πολύχρονη αντίσταση ενωμένων ντόπιων και Βενετών, και διήρκεσε ως το 1898, όταν οι μεγάλες δυνάμεις επενέβησαν και κατέστησαν ανεξάρτητο το νησί, δίνοντας την ύπατη αρμοστεία στον πρίγκιπα της Ελλάδος Γεώργιο. Μετά από λίγα χρόνια και πολλές ταραχές, η Κρήτη πέρασε στην Ελληνική κατοχή το 191. Το γεγονός αυτό οδήγησε στην ανταλλαγή πληθυσμών μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας, που έφερε Έλληνες Μικρασιάτες σε πολλές περιοχές της Μεγαλονήσου.

Κλείνοντας τη σύντομη αυτή αναφορά στην πορεία του νησιού μέσα στους αιώνες, αξίζει να σημειωθεί και η σθεναρή αντίσταση των κατοίκων ενάντια στη γερμανική κατοχή (1941-1945), δείγμα της οποίας αποτελεί και η περίφημη «Μάχη της Κρήτης» το 1941.

2.1.2. Αξιοθέατα

Ο τέλειος συνδυασμός ηπειρωτικής και νησιωτικής γης αποτελεί ένα από τα βασικότερα ατού της Κρήτης.

Η καλή τουριστική οργάνωση μαζί με τη φυσική ομορφιά και τη ζωντανή παράδοση είναι ακόμα μερικά συστατικά της γοητείας της. Δεν είναι τυχαίο πως όποιος πάει μια φορά στην Κρήτη, αφενός θέλει οπωσδήποτε να ξαναπάει και αφετέρου αισθάνεται λόγιο Κρητικός κατά την παραμονή του!

Είναι αδύνατο να αναφέρει κανείς όλα τα αξιοθέατα σε μια γενική προσέγγιση. Τόσα αρχαία, τόσα μουσεία, τόσα σπήλαια, τόσα ερείπια κάστρων, τόσες μοναδικές ακρογιαλιές και τοπία, που κανείς θα πίστευε ότι δεν χωράνε σε ένα κομμάτι της του μεγέθους της Κρήτης.

Κεφαλαιώδη πάντως θεωρούνται, το φαράγγι της Σαμαριάς μήκους 18 χιλιομέτρων, η Αρχαία πόλη της Κνωσού λίγο έξω από το Ηράκλειο, η Αρχαία Φαιστός, το Φοινικόδασος στο Βαΐ στο νομό Λασιθίου, το μοναστήρι του Αρκαδίου στο νομό Ρεθύμνης, οι σπηλιές στα Μάταλα Ηρακλείου και βέβαια το Αρχαιολογικό μουσείο του Ηρακλείου με μοναδικά εκθέματα.

2.1.3. Διασκέδαση – Σπορ – Αγορές

Λόγω της ιδιαίτερα αναπτυγμένης τουριστικότητας του νησιού, αλλά και λόγω του συνδυασμού σχετικά μικρών αποστάσεων με καλό οδικό δίκτυο, ο επισκέπτης δεν θα αντιμετωπίσει ποτέ πρόβλημα περιορισμένων επιλογών όσον αφορά τη διασκέδαση και τα σπορ του, ιδιαίτερα αν έχει μεταφορικό μέσο.

Στα πολυάριθμα τουριστικά μέρη του νησιού, πλεονάζουν οι ταβέρνες, τα club, τα bar, οι κινηματογράφοι και κάθε λογής ... διασκεδαστήρια! Επίσης, η ιδιωτική πρωτοβουλία έχει εξοπλίσει την Κρήτη με ότι πιο σύγχρονο και πλήρες γύρω από τα θαλάσσια σπορ και παιχνίδια.

Και όπως σε κάθε μέρος που κρατά τις παραδόσεις του ζωντανές (και η Κρήτη είναι ένα κατ' εξοχήν τέτοιο μέρος), υπάρχουν εκατοντάδες τοπικές εκδηλώσεις που θα προσθέσουν χρώμα, ζεστασιά και Ελληνικότητα στη διασκέδαση του φιλοξενούμενου.

Στον τομέα των αγορών, τα αστικά κέντρα φροντίζουν ώστε να μη λείψει τίποτα από κανέναν, ενώ η λίστα των τοπικών, παραδοσιακών ή αναμνηστικών προϊόντων προς αγορά είναι πλουσιότατη. Σ' αυτήν την τελευταία κυριαρχούν αξεσουάρ παραδοσιακών φορεσιών, έργα λαϊκής τέχνης και νοστιμιές, όπως τα «σκαλτσούνια», τα «μπουρέκια», το γιαούρτι με το μέλι, τα παξιμάδια, το κρασί, τα διάφορα τοπικά τυριά και όλα τα αγροτικά προϊόντα σε πολύ καλές ποιότητες.

Αυτό που πρέπει να έχει κανείς υπόψη, είναι το ότι σε κάθε χωριό υπάρχουν τουλάχιστον δύο «σπεσιαλιτέ», οι περισσότερες από τις οποίες είναι για επιτόπου κατανάλωση, ενώ η γευστικότητά τους αμφισβητείται μόνο από εκκεντρικούς ουρανίσκους.

2.1.4. Πώς φτάνουμε στην Κρήτη

Αεροπορικώς από Αθήνα για τα τρία αεροδρόμια της Κρήτης στο Ηράκλειο, τη Σούδα (Χανίων) και τη Σητεία Λασιθίου, αντίστοιχα. Οι πτήσεις είναι τακτικές όλο το χρόνο και πυκνότερες το καλοκαίρι.

Οδικώς εκτελούνται δρομολόγια λεωφορείων ΚΤΕΛ από Θεσσαλονίκη προς τα Χανιά, το Ρέθυμνο, τον Άγιο Νικόλαο και το Ηράκλειο. Τα λεωφορεία μεταφέρονται με φεριμπότ από το λιμάνι του Πειραιά στα αντίστοιχα λιμάνια, και από εκεί συνεχίζουν προς τον σταθμό τους.

Η θαλάσσια πρόσβαση που είναι και η πιο συνήθης, γίνεται με φεριμπότ από τον Πειραιά προς όλα τα λιμάνια της Κρήτης, ενώ από τη Θεσσαλονίκη υπάρχει σύνδεση όλο το χρόνο με το λιμάνι του Ηρακλείου.

2.1.5. Γενικά Οικονομικά Στοιχεία

Η Κρήτη με τους 756.392 κατοίκους της, απογραφή 2004, έχει καταφέρει να έχει μία πολύ δυνατή οικονομία. Έχει ισχυρές οικονομικές δυνάμεις σε όλους τους τομείς. Στην ναυτιλία έχει τις κορυφαίες εταιρίες στον ελλαδικό χώρο με τις Μινωϊκές γραμμές και την ANEK εταιρίες, λαϊκής βάσης. Στον τουριστικό χώρο δραστηριοποιούνται εταιρίες με παγκόσμια εμβέλεια, όπως η Crecotel των αφών Δασκαλαντωνάκη, στον βιομηχανικό τομέα εταιρίες με υψηλά οικονομικά μεγέθη, όπως τα Πλαστικά Κρήτης, Δομική Κρήτης και CRETA FARM των αφών Δομαζάκη, που είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο αξιών Αθηνών. Στις αερομεταφορές η εταιρία AEGEAN AIRLINES που είναι στην πλειοψηφία της κρητικών συμφερόντων.

Το κατά κεφαλή ακαθάριστο προϊόν (Α.Π.Π.) της Κρήτης είναι ισοδύναμο με το 50% περίπου του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η οικονομία της Κρήτης αναπτύσσεται στηριζόμενη κυρίως στη γεωργία και το τουρισμό. Οι κλάδοι της οικονομίας που σχετίζονται άμεσα με τον τουρισμό αυξάνουν συνεχώς τη συμμετοχή τους τόσο στη διαμόρφωση του Ακαθάριστου Περιφερειακού Προϊόντος, όσο και στην απασχόληση. Η ανεργία στην Κρήτη παραμένει σε σχετικά χαμηλό επίπεδο (5,5 %).

2.1.6. Γεωργία

Η γεωργία της Κρήτης στηρίζεται κυρίως στις παραδοσιακές καλλιέργειες (αμπέλια, ελιές) και κατά περιοχές σε πρώιμα κηπευτικά, στις πατάτες και τα εσπεριδοειδή. Τα κυριότερα από τα γεωργικά προϊόντα που πωλούνται στην Ελληνική και διεθνή αγορά είναι:

- ❖ Η σταφίδα σουλτανίνα
- ❖ Το κρασί
- ❖ Το ελαιόλαδο
- ❖ Τα νωπά φρούτα (σταφύλια, πορτοκάλια, καρπούζια, μπανάνες)
- ❖ Τα νωπά κηπευτικά (αγγούρια, ντομάτες, πατάτες, κολοκυθάκια κ.α.)
- ❖ Τα τυροκομικά προϊόντα και το μέλι.

Παρά το γεγονός ότι στις ορεινές περιοχές παρατηρήθηκε πληθυσμιακή εγκατάλειψη, τα έργα υποδομής (αγροτική οδοποιΐα, αρδευτικά έργα) και η δυνατότητα ενασχόλησης και με τον αγροτουρισμό, βοήθησαν ώστε να μην εγκαταλειφθούν οι γεωργικές καλλιέργειες. Έτσι, το σύνολο της γεωργικής παραγωγής της Κρήτης παραμένει στα ίδια επίπεδα τα τελευταία χρόνια.

2.1.7. Βιομηχανία – Βιοτεχνία

Ο δευτερογενής τομέας στην Κρήτη χαρακτηρίζεται από χαμηλούς δείκτες συμμετοχής τόσο στην απασχόληση, όσο και στο προϊόν και η συμμετοχή στο Α.Π.Π. συνεχώς μειώνεται αντίθετα από την αγροτική και τουριστική συμμετοχή που συνεχώς αυξάνεται. Την μεταποίηση στην Κρήτη αποτελούν σε γενικές γραμμές, με βάση τη διαχρονική εξέλιξη των μεταποιητικών μονάδων, από πλευράς μεγέθους και απόδοσης (κέρδη) οι κλάδοι:

- Είδη διατροφής
- Πλαστικά και ελαστικά
- Γεωργικά μηχανήματα
- Δομικά υλικά και εξοπλισμοί κτιρίων
- Είδη λαϊκής τέχνης

➤ Ένδυση

2.1.8. Εμπόριο – Τουρισμός – Παροχές υπηρεσιών

Στον τριτογενή τομέα συγκεντρώνονται οι δυναμικότεροι κλάδοι της Κρητικής οικονομίας (τουρισμός, εμπόριο, τράπεζες, υγεία). Ο τριτογενής τομέας παράγει σήμερα τα 2/3 του Α.Π.Π. της Κρήτης και παρέχει απασχόληση στο 45% περίπου του ενεργού πληθυσμού. Ο τουρισμός ειδικότερα αποτελεί για την Κρήτη ένα δυναμικό παράγοντα που εδώ και μερικές δεκαετίες στηρίζει την τοπική ανάπτυξη. Η δυναμική αυτή παρουσία του τουρισμού στην τοπική οικονομία επιβεβαιώνει η ευρεία συμμετοχή του στη διαμόρφωση του Α.Π.Π. και η μαζική προσφορά του στην εξασφάλιση θέσεων εργασίας τόσο στον ντόπιο πληθυσμό όσο και στο εργατικό δυναμικό άλλων περιοχών. Τα τελευταία χρόνια η Κρήτη υποδέχεται ετησίως περισσότερους από 2.500.000 τουρίστες, που διαμένουν στο νησί κατά μέσο όρο 10-13 ημέρες

2.1.9. Υποδομή μεταφορών

Η Κρήτη διαθέτει δύο σημαντικά λιμάνια, του Ηρακλείου και των Χανίων και συνδέεται με την ηπειρωτική Ελλάδα, με τα άλλα νησιά του Αιγαίου αλλά και με την Ευρώπη με μεγάλο αριθμό επιβατηγών και φορτηγών πλοίων. Παράλληλα τα μικρότερα λιμάνια, του Ρεθύμνου, του Αγίου Νικολάου, του Καστελίου και της Σητείας αναπτύσσονται με στόχο την καλύτερη εξυπηρέτηση του επιβατικού κοινού.

Αεροπορικά η Κρήτη συνδέεται με τακτικές πτήσεις ή πτήσεις τσάρτερς με μεγάλο αριθμό προορισμών στην Ελλάδα, στις Ευρωπαϊκές χώρες και την Κύπρο μέσω των αεροδρομίων Ηρακλείου, Χανίων και πρόσφατα της Σητείας.

.....

2.1.10. Τεχνολογική υποδομή της Κρήτης

Στην Κρήτη έχει ξεκινήσει τα τελευταία χρόνια μια πρωτοβουλία με στόχο την προσέλκυση υψηλού επιπέδου επιστημονικής έρευνας στο νησί, ώστε μακροπρόθεσμα να αξιοποιηθούν τα αποτελέσματα αυτών των ερευνών.

Παράλληλα με τη διεθνή αναγνώριση σαν τουριστικό θέρετρο, η Κρήτη προσπαθεί να καθιερωθεί και ως Κέντρο έρευνας, πολιτισμού και οικονομίας στην νοτιοανατολική Μεσόγειο.

Η Κρήτη διαθέτει δύο δυναμικά πανεπιστημιακά ιδρύματα, ένα τεχνολογικό εκπαιδευτικό ίδρυμα, ένα διεθνούς κύρους ερευνητικό κέντρο (ίδρυμα Τεχνολογίας Έρευνας –FORTH), το Ινστιτούτο Θαλάσσιας Βιολογίας (ΙΘΑΒΙΚ) και τρία κέντρα γεωργικής έρευνας. Η υποδομή αυτή σε συνδυασμό με υψηλού επιπέδου προσωπικό, μετατρέπουν την Κρήτη σε επιστημονικό κέντρο που έχει προσελκύσει ερευνητές από την Ευρώπη και την Βόρειο Αμερική. Τομείς όπως η έρευνα υπολογιστών, η βιοτεχνολογία, τα λέιζερς, τα πολυμερή και η θαλάσσια έρευνα, συγκεντρώνουν το ενδιαφέρον των ερευνητών της Κρήτης.

Το Ερευνητικό και Τεχνολογικό Πάρκο Κρήτης στοχεύει στην εμπορική αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας. Η υποδομή που διαθέτει σήμερα περιλαμβάνει Wide Area Networks, υπολογιστικά συστήματα ικανά να υποστηρίξουν τηλεργασία, resort offices, καθώς και συνδέσεις με κορυφαία διεθνή δίκτυα. Επίσης, η Κρήτη αποτελεί την βάση ενός από τους μεγαλύτερους παροχείς ιντερνετ της Ελλάδας (FORTHnet).

Παρά το γεγονός ότι η ευρεία τουριστική αγορά συνεχίζει να αναπτύσσεται, καθώς επενδυτές ελκύνονται συνεχώς από τη φυσική ομορφιά του νησιού, αλλά και από την πλούσια πολιτισμική και ιστορική κληρονομιά του και παρότι η γεωργία θα εξακολουθήσει να είναι σημαντικός οικονομικός παράγοντας, είναι εμφανής ο στόχος της Κρήτης να διαδραματίσει ένα νέο ρόλο στη Μεσόγειο, εξελισσόμενη σε κέντρο τεχνολογικής ειδίκευσης, ιδεωδώς τοποθετημένο ώστε να εκμεταλλευτεί ένα μεγάλο μέρος των αγορών της Ευρώπης, της Ασίας και της Αφρικής.

.....

2.1.11. Χαρακτηριστικά αλλοδαπών τουριστών μετά το 1980.

Σε όλη αυτή την περίοδο, κυριαρχούν στη ζήτηση οι Γερμανοί και οι Άγγλοι, οι αφίξεις των οποίων συχνά ξεπερνούν το 50% του συνόλου των αφίξεων σε ετήσια βάση. Σημαντικά και σταθερά ποσοστά στην ετήσια ζήτηση της Ελλάδος κατέχουν επίσης αρκετές Ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Γαλλία, η Ιταλία, η Ολλανδία, το Βέλγιο, η Σουηδία κα.

Μικρότερα ποσοστά, αλλά σταθερά στη ζήτηση υψηλής στάθμης, προέρχονται από χώρες όπως η Ιαπωνία, ο Καναδάς και η Αυστραλία. Η ζήτηση από τις ΗΠΑ, μετά από μία περίοδο μεγάλων αυξομειώσεων λόγω κυρίως των περιβόητων ταξιδιωτικών οδηγιών (περίοδος 1985-95) παρουσιάζει και πάλι αυξητική τάση τα τελευταία χρόνια.

Ενδιαφέρουσα εξέλιξη αποτέλεσε επίσης για την Ελλάδα η δυναμική ζήτηση που εκδηλώθηκε στη δεκαετία του 1990 από τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Παρά τη συχνή αυξομείωση των ποσοστών της ζήτησης σε ετήσια βάση, η οποία οφείλεται στην πολιτική και οικονομική αστάθεια τους, προβλέπεται ότι οι χώρες αυτές (Ρωσία, Τσεχία, Σλοβακία, Ουγγαρία, Πολωνία, Βουλγαρία κ.α.) θ' αποτελέσουν την επόμενη δεκαετία, δυναμικούς πελάτες της χώρας μας. Συνολικά, η ζήτηση της Ελλάδας προέρχεται κυρίως από την Ευρώπη, και ειδικότερα από την Ε.Ε., σε ποσοστά, τα οποία κυμαίνονται σε ετήσια βάση από 70% έως 80%.

Ο τύπος του ταξιδιού που προτιμούν οι αλλοδαποί είναι αυτός του οργανωμένου από πρακτορεία «πακέτου» με δύο κυρίως μορφές: το «πλήρως» οργανωμένο πακέτο (το προτιμούν κυρίως οι Άγγλοι, οι Γερμανοί και αρκετοί Σκανδιναβοί) και το «μερικώς» οργανωμένο πακέτο, το οποίο προσφέρει μεγαλύτερη αυτονομία στους τουρίστες (προτιμάται από Γάλλους, Ολλανδούς, Βέλγους κ.α.) Η εποχικότητα παραμένει σταθερό πρόβλημα, εφόσον η μεγαλύτερη πλειοψηφία των αλλοδαπών τουριστών (60%-70%) επισκέπτεται σταθερά τη χώρα κατά την περίοδο από τον Ιούνιο έως και τον Σεπτέμβριο. Το γεγονός αυτό αποτελεί και ισχυρή ένδειξη ότι η ζήτηση της Ελλάδος συνδέεται με τον τουρισμό των καλοκαιρινών διακοπών. Μεγάλο πρόβλημα αποτελεί

επίσης το γεγονός ότι η ζήτηση των αλλοδαπών εντοπίζεται σε μικρή σχετικά ομάδα νομών, κυρίως νησιωτικών και παραθαλάσσιων.

Ο μέσος χρόνος παραμονής των αλλοδαπών τουριστών (10-13 ημέρες) θεωρείται πολύ ικανοποιητικός, ιδιαίτερα αν συγκριθεί με αντίστοιχο χρόνο παραμονής σε ανταγωνίστριες χώρες. Η μέση κατά κεφαλή δαπάνη, αντίθετα μειώνεται σταθερά σε σύγκριση με τους ανταγωνιστές, καταγράφοντας το μεσαίο και χαμηλό επίπεδο εισοδημάτων των τουριστών που επισκέπτονται τη χώρα μας.

2.1.12. Αγορές κατοικιών

Το γερμανικό περιοδικό FOCUS δημοσίευσε μία έρευνα που απαντούσε στο ερώτημα «σε ποιες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αγοράστηκαν σπίτια από Γερμανούς πολίτες». Στην έρευνα συμπεριλήφθηκαν και τρεις ακόμα χώρες εκτός Ε.Ε. που είναι η Η.Π.Α., η Ελβετία και η Τουρκία. Το μεγαλύτερο ποσοστό των σπιτιών που αγοράστηκαν από τους Γερμανούς χρησιμοποιούνται για τουρισμό. Πρώτη και με μεγάλη διαφορά σε ζήτηση είναι η Ισπανία, αφού έχουν αγοραστεί 889.200 σπίτια. δεύτερη η Ιταλία με 352.800 σπίτια και τρίτη η Γαλλία με 345.600 σπίτια. Η Ελλάδα βρίσκεται στην Πέμπτη θέση με 126.000 πωλήσεις κατοικιών μαζί με την Ολλανδία και πίσω από τις Η.Π.Α. που είναι στην τέταρτη θέση με 194.400.

2.1.13. Αφίξεις Τουριστών

Σύμφωνα με στοιχεία που δόθηκαν στη δημοσιότητα από τον Ε.Ο.Τ. Κρήτης το 2000 ταξίδεψαν στην Κρήτη 2.800.000 τουρίστες εκ των οποίων οι 2.500.000 περίπου με πτήσεις τσάρτερ. Από τα στοιχεία προκύπτει ότι το 29% των επισκεπτών με τσάρτερ, δηλαδή οι 725.000 περίπου ήταν Γερμανοί. Το 18% δηλαδή 450.000 περίπου Σκανδιναβοί, το 17% δηλαδή 425.000 περίπου Άγγλοι, το 7,8 % δηλαδή 195.000 περίπου Γάλλοι, το 4,5% δηλαδή 112.000 περίπου Αυστριακοί και το 5,6 % δηλαδή 140.000 περίπου από χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.

.....

ΑΦΙΞΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΓΙΑ ΤΟ 2001

Από την 1^η Ιανουαρίου έως 30 Σεπτεμβρίου είχαν φτάσει στην Κρήτη σχεδόν 3.000.000 επισκέπτες, σημειώνοντας μία αύξηση 8% περίπου. Από αυτούς οι 2.329.349 ήρθαν με πτήσεις τσάρτερ.

Στο αεροδρόμιο Ηρακλείου ήρθαν οι 1.856.912 και οι υπόλοιποι 472.437 στο αεροδρόμιο Χανίων.

Ανοδικά κινήθηκαν οι μήνες Ιούλιος, Αύγουστος και Σεπτέμβριος και κάλυψαν έτσι τις αρχικές απώλειες των μηνών Μαΐου και Απριλίου.

Αναλυτικά οι αφίξεις τσάρτερ ανά μήνα είναι οι εξής:

Ιούνιος: 402.926 αύξηση 4,95 %

Ιούλιος: 484.376 αύξηση 5,04 %

Αύγουστος: 479.714 αύξηση 4,40%

Σεπτέμβριος: 437.796 αύξηση 5,23 %

Αναλυτικά οι αφίξεις των ξένων επισκεπτών έως 30 Μαΐου είχαν ως εξής:

Γερμανοί 103.963 από 128.937 για το ίδιο διάστημα του 2000

Βρετανοί 34.472 από 32.789 για το ίδιο διάστημα.

Γάλλοι 33.201 από 29.693

Αύξηση παρουσίασαν οι αφίξεις ιδιωτικών αεροσκαφών αφού από τις 50 αφίξεις του 2000, το 2001 έφταναν τις 88.

Τα αποτελέσματα μελέτης της ICAP

Σύμφωνα με μελέτη της ICAP σχετικά με τις προοπτικές του τουρισμού στην Κρήτη, τα αποτελέσματα είναι αισιόδοξα. Ο αριθμός των ξένων επισκεπτών αναμένεται να φτάσει στα τέλη της δεκαετίας στο ύψος των 3,5 – 4,5 εκατομμυρίων. Στα πλεονεκτήματα, βασικό ρόλο θα παίξουν οι προοπτικές ανάπτυξης που τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά θα βοηθηθούν από το Γ' Κ.Π.Σ.

Σύμφωνα πάντα με την μελέτη, το 85% των επισκεπτών είναι ικανοποιημένοι από τις διακοπές τους στο νησί.

Το 41% έχουν επισκεφτεί ξανά το νησί

Το 21% έχει επισκεφτεί το νησί μόλις τον προηγούμενο χρόνο.

Το 23% θεωρεί τις διακοπές του στην Κρήτη ως τις καλύτερες που έκανε ποτέ.

Το 72% έχει θετική σύγκριση για τις διακοπές του στην Κρήτη.

Το 55% διανύει κατά μέσο όρο 500 χμ κατά την παραμονή του στην Κρήτη. Η Κνωσός είναι ο δεύτερος, σε επισκεψιμότητα αρχαιολογικός χώρος, μετά την Ακρόπολη. Το μουσείο Ηρακλείου έχει τους περισσότερους επισκέπτες στην Ελλάδα.

Τα πλεονεκτήματα της Κρήτης:

- Είναι ο μεγαλύτερος τουριστικός προορισμός
- Έχει πολλούς αρχαιολογικούς χώρους και ιστορικά αξιοθέατα
- Είναι νησί με πλούσια λαογραφία και παράδοση
- Έχει πυκνό οδικό δίκτυο
- Ο καιρός, το φυσικό περιβάλλον
- Καθαρή θάλασσα, φιλοξενία
- Ποιότητα υπηρεσιών και ξενοδοχείων

Τα μειονεκτήματα της Κρήτης:

- Η μεγάλη συγκέντρωση της τουριστικής δραστηριότητας στο βόρειο μέρος
- Η μεγάλη επιβάρυνση του αεροδρομίου Ηρακλείου
- Κακή σήμανση και καθοδήγηση στο οδικό δίκτυο
- Μικρή ικανοποίηση από τουριστικές πληροφορίες
- Σκουπίδια σε δρόμους και παραλίες
- Περιορισμένη διατήρηση του αρχιτεκτονικού χαρακτήρα των πόλεων και των χωριών

Μεγαλύτερη απειλή πάντως για τη μελλοντική τουριστική ανάπτυξη του νησιού θεωρείται η υποβάθμιση του περιβάλλοντος καθώς επίσης και ο εφησυχασμός, με αποτέλεσμα να μείνει στάσιμη η υποδομή των ξενοδοχείων, δρόμων και αεροδρομίων.

2.2. Το τουριστικό προϊόν του Νομού Χανίων

Απίστευτα πολλά είναι τα πλεονεκτήματα αυτού του νομού σε όλους τους τομείς: από το κλίμα, την οργάνωση και τον κόσμο, μέχρι τα μνημεία, την ιστορία και το μεγαλείο της φύσης.

Έχει έκταση 2.400 τ.χλμ., πληθυσμό κοντά στις 180.000 χιλιάδες κατοίκους και πρωτεύουσα τα Χανιά.

ΙΣΤΟΡΙΑ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ:

Πλούσια και χρονικά ευρέως ακμάζουσα η ιστορία του νομού που ξεκινά με την κατοίκηση του, η οποία τοποθετείται στην Νεολιθική εποχή.

Η περιοχή ακολούθησε τον Μινωϊκό πολιτισμό και άνθισε στα χρόνια του, αλλά και αργότερα με διάφορες πόλεις – όπως η αρχαία Κυδωνία σήμερα Χανιά – ως και τη Ρωμαϊκή εποχή. Η γεωργία, η κτηνοτροφία, το εμπόριο, αλλά και οι τέχνες και τα γράμματα βρίσκονται πάντα σε υψηλά επίπεδα.

Περίοδος κάμψης μπορεί να θεωρηθεί η περίοδος από τον 8^ο αι. μ.Χ. έως τη Βενετοκρατία, όπου ο τόπος άκμασε πάλι σχετικά, αποκτώντας οργάνωση και σημαντικά οχυρά.

Από το 1645 τον τόπο – πλην των αυτόνομων Σφακιανών – κατείχαν οι Τούρκοι, βυθίζοντας τον σε παρακμή και σκοτάδι.

Τελευταίος σταθμός σ' αυτή την σύντομη ιστορική αναδρομή είναι το 1850, όταν τα Χανιά ανέλαβαν τα σκήπτρα του νησιού ως το 1913, που απελευθερώθηκε οριστικά και ενσωματώθηκε στο Ελληνικό Κράτος.

ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ

Θα χρειαζόταν δεκάδες σελίδες για να γραφτούν όλα όσα αξίζει να δει κανείς στο νομό των Χανίων.

Πολλά τα αρχαία μνημεία, πολλά τα μουσεία, πολλά τα κάστρα, πολλά τα προικισμένα από τη φύση μέρη, πολλές οι παραλίες, πολλές οι εκκλησίες και τα μοναστήρια.

Αδύνατον να πλήξει ο περιηγητικός (και όχι μόνο) επισκέπτης με όλα αυτά τα σημαντικά γύρω του.

Κεφαλαιώδη θεωρούνται: το φαράγγι της Σαμαριάς – μοναδικός φυσικός θησαυρός παγκόσμιας σημασίας, τα μεσαιωνικά μνημεία και τα κατάλοιπα της αρχαίας Κυδωνίας στα Χανιά, τα ερείπια της αρχαίας Ανώπολης, της αρχαίας Αραδαινός και πολλών άλλων αρχαίων οικισμών διάσπαρτων σε όλο το νομό, και το «Φραγκοκάστελο» από τα ωραιότερα Βενετικά κτίσματα της Χώρας μας. Δεκάδες άλλα αξιοθέατα που δεν αναφέρονται παραπάνω, είναι πραγματικά ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ, πολλά φαράγγια, σημαντικά σπήλαια, περίτεχνα φυσικά δημιουργήματα στις παραλίες και τα βουνά, γραφικά χωριά, μνημεία και λείψανα από αρχαίους, ρωμαϊκούς, βυζαντινούς, βενετικούς, τουρκοκρατούμενους ακόμα και προϊστορικούς χρόνους και πολλά αξιόλογα μοναστήρια και εκκλησίες.

Μιλώντας για το νομό Χανίων, μιλάμε για έναν μαγικό και παραδεισένιο τόπο, που δεν απογοητεύει ακόμα και δύστροπους.

ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ –ΣΠΟΡ -ΑΓΟΡΕΣ

Ο νομός ήταν ανέκαθεν ανεπτυγμένος, αλλά με την κάθετη αύξηση του τουρισμού των τελευταίων χρόνων, κάθε έλλειψη εξαφανίστηκε και κάθε κενό καλύφθηκε και με το παραπάνω. Η πρωτεύουσα –τα Χανιά – διαθέτουν οργιώδη νυχτερινή και ημερήσια διασκέδαση, πλήρη αγορά και πολλά ενδιαφέροντα.

Άλλες κωμοπόλεις και χωριά των Χανίων είναι επίσης πολύ ψηλά σε σχέση με τον μόνιμο πληθυσμό τους σε όλους τους τομείς αυτής της ενότητας και ιδιαίτερα στη διασκέδαση.

Πολύς ο κόσμος και ανάλογα πολλές (και καλές) οι επιλογές σε πάνω από 15 περιοχές – θέρετρα, με πιο γνωστά την Αγία, τον Αλικιανό, την Αγία Μαρίνα, το Ακρωτήρι, το Καστέλι, το Μάλεμε, το Κολυμπάρι, τα Σφακιά κ.α.α Σε όλα αυτά τα μέρη δε λείπει τίποτα από όσα δεν πρέπει να λείπουν σε ένα θέρετρο.

Όσο για τις αθλητικές προϋποθέσεις: γήπεδα όλων των δημοφιλέστερων σπορ στα Χανιά, ναυτικός όμιλος, σχολές σκι – σέρφινγκ, δυνατότητα ορειβασίας στα Λευκά Όρη και δεκάδες παραλίες σε όλο το νομό, όπου ενοικιάζεται εξοπλισμός για όλα τα θαλάσσια σπορ και παιχνίδια.

Κλείνοντας με τις τοπικές εκδηλώσεις και την τοπική κουζίνα, αναφέρουμε ότι οι μεν πρώτες είναι πολλές, φιλόξενες και άκρως ενδιαφέρουσες, η μεν δεύτερη θα μείνει πολύ καιρό αξέχαστη στον ουρανίσκο κάθε επισκέπτη που θα τολμήσει.

Τέλος, τα κάστανα, τα τυριά, το κρασί, τα παξιμάδια, καθώς επίσης τα κεραμικά, τα κοσμήματα και τα δερμάτινα είδη είναι φημισμένα τοπικά παραδοσιακά προϊόντα που πρέπει να βρίσκονται στις αποσκευές αυτών που εγκαταλείπουν το νησί.

ΠΩΣ ΦΤΑΝΟΥΜΕ

Αεροπορικώς, από την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη εκτελούνται πτήσεις όλο το χρόνο για τα Χανιά.

Οδικώς από τη Θεσσαλονίκη εκτελούνται δρομολόγια με λεωφορεία ΚΤΕΛ.

Με φεριμποτ από τον Πειραιά εκτελούνται πυκνά δρομολόγια το καλοκαίρι και λιγότερα το χειμώνα για τα Χανιά.

ΑΚΤΙΝΑ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ

Αεροπορικώς, τα Χανιά συνδέονται με τη Θεσσαλονίκη. Οδικώς, με λεωφορεία ΚΤΕΛ, τα οποία εκτελούν πυκνά δρομολόγια, τα Χανιά συνδέονται με το Ρέθυμνο και το Ηράκλειο.

Με φέριμποτ, ο νομός των Χανίων συνδέεται με την Καλαμάτα, τη Μονεμβασία και με τα Επτάνησα.

ΧΡΗΣΙΜΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ – ΧΑΝΙΑ (28210-)

Αστυνομία 51111, Τουριστική Αστυνομία: 71111, Δήμος: 97777, ΕΟΤ: 92943, 92624, ΟΤΕ: 52299, ΕΛΤΑ: 42609, Λιμεναρχείο: 45037, ΤΑΞΙ: 98700, 98701, 98770, Νοσοκομείο: 58905, Αεροδρόμιο Χανίων: 63264,63219.

ΜΟΥΣΕΙΑ:

Στα Χανιά Αρχαιολογικό, Λαογραφικό, Ναυτικό, Χημικό, Ιστορικό (με αρχεία της Κρήτης) και Δημοτικό (Δημοτική Πινακοθήκη) Στην Παλαιόχωρα λειτουργεί Ιστορικό Μουσείο.

ΟΜΟΡΦΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ – ΟΡΕΙΒΑΣΙΑ:

Η Κρήτη με την μορφολογία του εδάφους που έχει, δίνει τη δυνατότητα σε ειδικούς ή μη να ασχοληθούν με την ορειβασία ή την πεζοπορία. Υπάρχουν καταπληκτικές διαδρομές που περνούν μέσα από φαράγγια, όπως της Σαμαριάς ή του Θερίσου στα Χανιά, το Κουρταλιώτικο Ορειβατικός Σύλλογος Χανίων: 2821044647

- ✓ Φαράγγι Σαμαριάς: Είναι το πιο γνωστό φαράγγι της Κρήτης και γιατί είναι το πιο μεγάλο αλλά και γιατί είναι βατό, σχετικά εύκολα. Έχει μήκος 18 περίπου χιλιόμετρα ξεκινώντας από το Ξυλόσκαλο σε υψόμετρο 1.200 μέτρων στον Ομαλό και καταλήγοντας στην Αγία Ρούμελη στο ύψος της θάλασσας. Σε μερικά σημεία, που λέγονται Πόρτες το ύψος της οποίας φτάνει τα 600 μέτρα και οι δύο πλευρές βρίσκονται σε απόσταση μόλις 3 μέτρα. Είναι επίσης το πιο οργανωμένο, με σταθμούς πρώτων βοηθειών, ελικοδρόμιο, μέσα μεταφοράς προς και από το φαράγγι.
- ✓ Φαράγγι της Ίμπρου: Έχει μήκος περίπου 4 χιλιόμετρα και ξεκινάει από το χωριό Κομητάδες και τελειώνει στο χωριό Ίμπρος απ' όπου έχει πάρει και το όνομά του.
- ✓ Φαράγγι του Αγίου Νεκταρίου: Ξεκινάει από το χωριό Άγιος Νεκτάριος και καταλήγει μετά από 3 χιλιόμετρα στο χωριό Ασφένδου.

- ✓ Καλλικρατιανό φαράγγι: Είναι το μικρότερο, μόλις 1 χιλιόμετρο, αλλά η συνολική διαδρομή από το χωριό Πατσισνός έως το χωριό Καλλικράτης είναι 4 χιλιόμετρα.
- ✓ Φαράγγι Αράδσινας: Ξεκινάει από την Ανώπολη και καταλήγει κοντά στο Λουτρό μετά από πεζοπορία 5 περίπου ωρών.
- ✓ Φαράγγι Θερίσου: Μετά το χωριό Περιβόλια ξεκινάει το φαράγγι που έχει μήκος 6 χιλιόμετρα. Είναι πολύ όμορφη διαδρομή ειδικά την άνοιξη και το φθινόπωρο. Το τοπίο είναι γεμάτο πλατάνια, ελιές και χαρουπιές, ενώ τα νερά που τρέχουν τον χειμώνα και την άνοιξη που λειώνουν τα χιόνια κάνουν πολύ ρομαντική τη διαδρομή.

Στα Χανιά υπάρχουν και άλλα φαράγγια, όπου του Ελιγιά, του Κλάδου, τα Τρυπητής, των Τοπολίων, όμως ή θα χρειάζονται ειδικό εξοπλισμό και έμπειρους οδηγούς, αφού είναι δύσβατα ή το τοπίο δεν είναι τόσο εντυπωσιακό.

Άλλες διαδρομές όμορφες είναι αυτές που ξεκινούν από το Ξυλόσκαλο του Ομαλού. Αντί να κατεβείτε το φαράγγι της Σαμαριάς μπορείτε να ακολουθήσετε τη διαδρομή για ανάβαση στον Γκίγκιλο (2.080 μ) με πορεία τριών περίπου ωρών. Μερικές δεκάδες μέτρα πριν από το Ξυλόσκαλο ένας δρόμος οδηγεί στο καταφύγιο Καλλέργη (1.675 μ.). Από εδώ σαν ορμητήριο μπορείτε να εξερευνήσετε όλη την περιοχή με τη βοήθεια των χαρτών του καταφυγίου. Τηλέφωνο καταφυγίου: 28210-54560

Το τουριστικό Προϊόν του Νομού Ρεθύμνου

Ο νομός της Κρήτης που διατηρεί όσο κανένας άλλος τη νεώτερη ιστορική του ταυτότητα, χωρίς όμως να υπολείπεται σε τίποτα τουριστικά και οργανωτικά. Όσο για τις φυσικές του ομορφιές ... φτάνουν και περισσεύουν.

Έχει έκταση 1493 τ.χλμ. πληθυσμό κοντά στις . ... κατοίκους και πρωτεύουσα το Ρέθυμνο.

ΙΣΤΟΡΙΑ – ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ:

Η περιοχή πρωτοκατοικήθηκε στα Προϊστορικά χρόνια. Η ισχυρότερη πόλη της ήταν η Ρίθυμνα (σημερινό Ρέθυμνο) η οποία άκμασε από τα τέλη του 5^{ου} ως τον 3^ο αι. π.Χ.

Καθ' όλη την ιστορία του, το Ρέθυμνο πληγόταν από πειρατικές και άλλες επιδρομές. Αυτό οδήγησε σε αλλεπάλληλα οχυρωματικά έργα, ορισμένα από τα οποία σώζονται μέχρι σήμερα.

Ακολούθησε τις εξελίξεις στις υπόλοιπες κρητικές περιοχές έχοντας πάντα αντάξιο ρόλο, ενώ μετά την Τουρκική κατάκτηση (1646) πέρασε σκοτεινά χρόνια που πήραν τέλος το 1913.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟ ΝΟΜΟΥ ΡΕΘΥΜΝΟΥ

- 6000-2.600 π.Χ. : Νεολιθική περίοδος
- 2.600 – 1.100 π.Χ.: Μινωϊκή περίοδος
- 67 π.Χ. – 323 μ.Χ.: Ελληνορωμαϊκή
- 323 -824: Α' Βυζαντινή
- 824 – 961: Αραβοκρατία
- 961 – 1210: Β' Βυζαντινή περίοδος
- 1211- 1669: Βενετοκρατία
- 1669 – 1898 : Τουρκοκρατία
- 1898 – 1913 : Αυτόνομη Κρητική Πολιτεία
- 1913 ως σήμερα: Μετά την Ένωση

ΤΟ ΡΕΘΥΜΝΟ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ:

Πολυτάραχη και μακραίωνη είναι η ιστορία του Ρεθύμνου, όπως και όλης της Κρήτης. Η αρχή της γράφεται από τους Νεολιθικούς χρόνους. Στο σπήλαιο του Γερανίου θεωρείται ότι ζούσαν κατά περιόδους αλιείς εκείνης της εποχής. Στη Μινωϊκή περίοδο γνωρίζει μεγάλη πολιτιστική και οικονομική άνθηση. Το ζενίθ του Μινωϊκού πολιτισμού εκφράστηκε στα Υστερομινωϊκά χρόνια και διήρκεσε περίπου έναν αιώνα (1350-1250 π.Χ). Στη διάρκεια των χρόνων αυτών οι «ρητές», είχαν αναπτύξει πολύ το διαμετακομιστικό εμπόριο και είχαν επαφές με τη Συρία και την Αίγυπτο. Οι εμπορικές συναλλαγές προκάλεσαν και τις πολιτισμικές ανταλλαγές. Η λαμπρή αυτή περίοδος του μυθικού βασιλιά Μίνωα και η άνθηση των γραμμάτων και των τεχνών στην Κρήτη τελείωσε απότομα. Προφανώς αιτία ήταν η έκρηξη του ηφαιστείου της Σαντορίνης και οι σεισμοί που την ακολούθησαν.

Στη συνέχεια καταλαμβάνεται από Δωριείς, Ρωμαίους, Ενετούς, Τούρκους, Γερμανούς. Στο διάβα των αιώνων οι Ρεθυμνιώτες αποδεικνύονταν και μαχητές και ήρωες. Κατά την Τουρκοκρατία το Ρέθυμνο υπέστη τον Τουρκικό ζυγό, ώσπου κηρύχθηκε η Επανάσταση του 1821. Τότε οι Ρεθυμνιώτες μαζί με όλους τους Κρητικούς πολέμησαν γενναία υπέρ βωμών και εστιών. Απαύγασμα του αγώνα τους το ολοκαύτωμα της Μονής Αρκαδίου. Κατά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο η πόλη του Ρεθύμνου υπέστη μεγάλες καταστροφές από τους βομβαρδισμούς. Η Μάχη της Κρήτης το Μάϊο του 1941 και η αντίσταση στους ναζί, με κορυφαία ενέργεια την απαγωγή του Γερμανού διοικητή, ανέδειξαν για άλλη μια φορά την Κρήτη σαν το νησί που γεννά και γαλουχεί ήρωες.

ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ

Σπουδαία είναι τα χαρακτηριστικά του νομού Ρεθύμνου σ' αυτόν τον τομέα. Τόσο ο φυσικός, όσο και ο μνημειακός πλούτος ξεχωρίζουν για την ατόφια Κρητική φυσιογνωμία που δίνουν στις Ρεθυμνιακές περιοχές, τα αξιοθέατα των οποίων είναι σχεδόν ανεξάντλητα.

Αρχαιολογικοί χώροι, βυζαντινά και μεσαιωνικά μνημεία, φαράγγια, σπήλαια, μαγνητικές παραλίες, γραφικοί οικισμοί, αλλά και δεκάδες αξέχαστες διαδρομές μέσα από το καλό οδικό δίκτυο, παρελαύνουν μπρος στα μάτια του περιηγητή.

Τα σημαντικότερα από αυτά τα αξιοθέατα είναι οι αρχαιολογικοί χώροι του «Ιδαίου Άντρου» - ναός σε σπήλαιο, του «Αξού» κοντά στο ομώνυμο χωριό – και της αρχαίας Ελεύθερνας, το μοναστήρι του Αρκαδίου – από τα αξιολογότερα του νησιού, το σπήλαιο «Σφεντόνι» στα Ζωνιανά – πλούσιο, και με τουριστικό περίπτερο, το επιβλητικότερο φαράγγι του «Κοξαρέ» μήκους 2 χμ. και φυσικά το κάστρο «Φορτζά» και η παλαιά πόλη του Ρεθύμνου που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί πόλη – μουσείο με τα μνημεία που διατηρεί.

ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ – ΣΠΟΡ – ΑΓΟΡΕΣ

Το Ρέθυμνο το 1997 είναι πλέον μια σύγχρονη όσο και παραδοσιακή πόλη, με πλήρη αγορά, αμέτρητα κέντρα διασκέδασης για κάθε γούστο, καλά ξενοδοχεία και ικανοποιητική τουριστική υποδομή.

Αλλά και οι μικρότεροι οικισμοί διαθέτουν – σχεδόν όλοι – τα απαραίτητα για την εξυπηρέτηση και την ψυχαγωγία του τουρίστα. Σε πληρότητα ξεχωρίζουν η Αγία Γαλήνη, το Άδελε, το Μπαλί, ο Πάνορμος, το Πέραμα, ο Πλακιάς και το Πολύριζο.

Σπάνιο είναι το χρώμα και η παραδοσιακότητα των τοπικών πανηγυριών που συμπληρώνουν τις επιλογές διασκέδασης του επισκέπτη.

Στον τομέα των σπορ, ο νομός παρουσιάζει καλή εικόνα με γήπεδα των δημοφιλέστερων αθλημάτων στο Ρέθυμνο, γήπεδα τένις και γκολφ στα μεγάλα ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενο εξοπλισμό θαλάσσιων σπορ σε παραλίες με κίνηση (είναι πολλές) και πεδίο ορειβασίας στον Ψηλορείτη.

Η γοητεία του νομού – όπως και σε κάθε μέρος της Ελλάδος – συμπληρώνεται από τις παραδοσιακές αγορές και την τοπική κουζίνα που προσφέρουν κεντήματα, ξυλόγλυπτα, αγιογραφίες, βότανα, τυροκομικά, σκαλτσούνια, λαδερά, γίδα βραστή, κρέας «οφτό» (σε πήλινα) κ.α.

Συμπερασματικά, ο νομός Ρεθύμνου είναι τόπος με ιδανικές συνθήκες για παραθερισμό κάθε είδους.

ΠΩΣ ΦΤΑΝΟΥΜΕ

Αεροπορικώς από την Αθήνα στα Χανιά και έπειτα με λεωφορείο στο Ρέθυμνο. Οδικώς, από τη Θεσσαλονίκη με ΚΤΕΛ στο λιμάνι του Πειραιά και έπειτα με φεριμπότ στο Ρέθυμνο.

Με φεριμπότ, από τον Πειραιά για το Ρέθυμνο όλο το χρόνο πιο τακτικά το καλοκαίρι.

ΑΚΤΙΝΑ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ:

Από το Ρέθυμνο οδικώς προς τα Χανιά και το Ηράκλειο εκτελούνται καθημερινά δρομολόγια με λεωφορεία του ΚΤΕΛ.

ΧΡΗΣΙΜΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ – ΡΕΘΥΜΝΟ (28310)

Αστυνομία: 22331, Τουριστική Αστυνομία: 28156, Δήμος: 22245, ΕΟΤ: 29148, Λιμεναρχείο: 28971, ΕΛΤΑ: 22303, ΟΤΕ: 29499, ΤΑΞΙ: 25000, 24000, 22316, Νοσοκομείο: 27491, 27814, Φαρμακεία: 23666.

ΜΟΥΣΕΙΑ:

Στο Ρέθυμνο Αρχαιολογικό, Ιστορικό, Λαογραφικό και Πινακοθήκη – Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης.

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ:

ΠΑΡΑΛΙΑ ΡΕΘΥΜΝΟΥ:

Άμμος και πολυκοσμία, ασπρογάλαζες σεζλονγκ και ομπρέλες, πεντακάθαρα νερά παρά τα πολλά ξενοδοχεία που κατοικοεδρεύουν εδώ, αφού η θάλασσα καθαρίζεται βιολογικά, 13 χμ. αμμουδιάς όλα δικά σας. Κι όσο για την τροφή σας έχουν φροντίσει τα αμέτρητα τουριστικά μαγαζιά που βρίσκονται πάνω στο δρόμο.

ΑΔΕΛΕ:

Βρίσκεται στη βόρεια πλευρά του νησιού και 15 χ.μ. από την πόλη του Ρεθύμνου. Με θαυμάσια αμμουδιά με πολύ κόσμο και δυνατότητα για θαλάσσια σπορ. Η θάλασσα είναι βέβαια ανοιχτή, γι' αυτό χρειάζεται προσοχή.

ΣΤΑΥΡΩΜΕΝΟΣ:

Μικρή ονειρική παραλία. Για να πάτε, όμως θα πρέπει να περπατήσετε. Η παραλία θα σας αποζημιώσει. Ελάχιστοι θα επιχειρήσουν το ίδιο με σας εγχείρημα.

ΠΑΝΟΡΜΟ:

Πολυσύχναστη η παράλια του λιμανιού με σεζλόγγκ, αποδυτήρια και ντους. Όμως, οι βραχώδεις ακτές τριγύρω αποτελούν ένα φυσικό έργο τέχνης. Για να φτάσετε στα διπλανά γραφικά λιμανάκια θα πρέπει να περπατήσετε 10 λεπτά. Βρίσκεται 25 χ.μ. από το Ρέθυμνο.

ΜΠΑΛΙ:

Μπαλί στα τούρκικα σημαίνει μελότοπος. Και το Μπαλί τα παλιά χρόνια είχε πολλά μελίσσια. Σήμερα το όμορφο τούτο ψαροχώρι μπορεί να μην παράγει μέλι, έχει όμως αναπτύξει πολύ τα τουριστικά επαγγέλματα. Τριγύρω από τον οικισμό θα συναντήσετε πανέμορφες αμμουδιές και μικρά απάνεμα γραφικά λιμανάκια. Η κεντρική παραλία είναι επίσης όμορφη, οργανωμένη και έχει ψιλό βοτσαλάκι. Το Μπαλί απέχει 31 χ.μ. από το Ρέθυμνο.

ΑΓΙΑ ΓΑΛΗΝΗ:

Πανέμορφη, πολυσύχναστη παραλία που εκτείνεται στ' αριστερά του μικρού λιμανιού. Ιδανική και για μη δεινούς κολυμβητές, αφού έχει παχιά άμμο και ρηχά νερά. Αν αποφασίσετε να περπατήσετε 1 χ.μ. από την Αγία

Γαλήνη, θα βρεθείτε σε μια πολύ όμορφη παραλία που καταλαμβάνεται κάθε καλοκαίρι από γυμνιστές. Η Αγία Γαλήνη απέχει 58 χ.μ. από το Ρέθυμνο.

ΑΓΙΟΣ ΠΑΥΛΟΣ ΚΑΙ ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Παραλίες που απέχουν από την Αγία Γαλήνη 1 ώρα περίπου με τα πόδια. Αξίζει όμως να πάτε μέχρι εκεί, να λιαστείτε ξαπλωμένοι στα βότσαλα και να κολυπήσετε στα πεντακάθαρα κρυστάλλινα νερά. Από την Αγία Γαλήνη ξεκινούν καθημερινά καΐκια που μεταφέρουν τους τουρίστες στις Παραλίες Μονής Πρέβελης και Πλακιά αλλά και Φραγκοκάστελο και Χώρα Σφακίων του Νομού Χανίων. Βρίσκονται στα 50 χ.μ. από το Ρέθυμνο.

ΠΛΑΚΙΑΣ:

Ακόμα μια υπέροχη παραλία του νότου αλλά και πολυσύχναστη. Ψιλό βοτσαλάκι καλύπτει την πεντακάθαρη τούτη ακτή που απλώνεται σε μήκος 1.500 μ. Δίπλα βρίσκεται η επίσης πανέμορφη παραλία της Σούδας. Ο Πλακιάς βρίσκεται 34 χ.μ. νοτιοδυτικά του Ρεθύμνου.

ΠΑΡΑΛΙΑ ΠΡΕΒΕΛΗ

Στα μισά της διαδρομής προς τη Μονή Πρέβελη στην πέτρινη γέφυρα στρίβετε αριστερά και βγαίνετε σε μια μοναδική παραλία πλατιά και με διάφανα κρυστάλλινα νερά. Κάτω από το πίσω Μοναστήρι υπάρχουν πολλές μικρές αμμουδιές που προσφέρουν άνεση. Βρίσκεται 40 χ.μ. από την πόλη του Ρεθύμνου.

ΠΟΤΑΜΙ ΠΡΕΒΕΛΗ

Εδώ ίσως δε θα κολυπήσετε, θα μαγευτείτε, όμως από το τοπίο, το οποίο θα εξερευνήσετε βουτηγμένοι μέσα στα νερά του Κουρταλιώτη ποταμού, που σχηματίζει τούτο το παραμυθένιο τοπίο πριν καταλήξει στη θάλασσα. Μεγάλες και μικρές λιμνούλες τριγυρισμένες από σπηλιές που καλούν θαρρείς τον εξερευνητή να τις ανακαλύψει και να τις γνωρίσει.

Φοινικόδεντρα και το κυρίως ποτάμι που άλλοτε κυλάει μαλακά και άλλοτε αφρίζοντας. Βρίσκεται 40 χ.μ. περίπου από την πόλη του Ρεθύμνου.

ΑΜΜΟΥΔΙ – ΔΑΜΝΟΝΙ – ΣΧΙΝΑΡΙΑ

Τρεις παραλίες που τα όρια της κάθε μίας είναι δυσδιάκριτα. Ψιλό βότσαλο, ανοιχτή θάλασσα, διάφανα νερά, λίγος κόσμος και ησυχία που επιβάλλει το εξωτικό τοπίο, θα πάτε από τον Πλακιά ή από το χωριό Λευκόγεια. Βρίσκονται 33 χ.μ. περίπου από το Ρέθυμνο.

ΚΟΡΑΚΑΣ

Εκπληκτικής ομορφιάς παραλία όπου θα φτάσετε από το Κάτω Ροδάκινο. Βράχια και άμμος, σπηλιές για εξερεύνηση και νερά που δεν χορταίνονται. Μία παραλία στην οποία πρέπει οπωσδήποτε να πάτε. Βρίσκεται 50 χ.μ. από την πόλη του Ρεθύμνου.

ΤΡΙΟΠΕΤΡΑ (Ακουμιανή Παλιά)

Η Τριόπετρα, μαζί με τον Κόρακα, αποτελούν δύο από τις ωραιότερες παραλίες του Ρεθύμνου. Κι εδώ θα βρείτε ηρεμία, πεντακάθαρα νερά και ψιλό βοτσαλάκι. Η Τριόπετρα απέχει περίπου 55 χ.μ. από το Ρέθυμνο.

ΠΑΡΑΛΙΑ ΓΕΡΟΠΟΤΑΜΟΥ

Ανατολικά του Ρεθύμνου και 20 χ.μ. ανατολικά από την πόλη βρίσκεται η γέφυρα του Γεροποτάμου και η ομώνυμη μικρή αλλά εντυπωσιακή παραλία του.

ΣΠΗΛΙ

Το Σπήλι απέχει από το Ρέθυμνο 30 χ.μ. και το όνομα του το πήρε από μία μικρή σπηλιά στη θέση Περίστερε. Το Σπήλι είναι πλούσιο σε νερά και είναι πολύ γνωστές οι κρήνες στην κεντρική πλατεία του χωριού.

ΜΟΝΗ ΑΡΣΑΝΙΟΥ

Η Μονή Αρσανίου βρίσκεται σε απόσταση 12 χ.μ. νοτιοανατολικά από το Ρέθυμνο. Το τοπίο είναι όμορφο και πλούσιο σε βλάστηση. Λειτουργεί εκκλησιαστικό μουσείο από το 1971 μέσα στη Μονή, όπου περιλαμβάνει εκθέματα από άλλες μονές.

ΑΝΩΓΕΙΑ

Τα Ανώγεια βρίσκονται 52 χ.μ. από το Ρέθυμνο και 36 χ.μ. από το Ηράκλειο σε ύψος 700 – 900 μ. Εδώ γεννήθηκε ο μεγαλύτερος τραγουδιστής της Κρήτης, ο Νίκος Ξυλούρης. Μέρος φιλόξενο που διατηρεί έντονα τις παραδόσεις του τόπου. Αξίζει να επισκεφθείτε τα εργαστήρια υφαντικής και ξυλογλυπτικής τέχνης.

ΚΟΥΡΤΑΛΙΩΤΙΚΟ ΦΑΡΑΓΓΙ

Το φαράγγι σχηματίζεται από τις απότομες πλαγιές, δυτικά του όρους Κούρουπα και ανατολικά του όρους Ξηρό. Ανάμεσα τρέχει ο Μέγας ποταμός που ονομάζεται και Κουρταλιώτης. Το όνομα το πήρε από το θόρυβο που ακούγεται όταν φυσά ο αέρας, γιατί όπως λένε οι κάτοικοι θυμίζει κούρταλα που χτυπάνε.

2.4. Το τουριστικό προϊόν του Νομού Ηρακλείου

Ο νομός της πρωτεύουσας του νησιού διαθέτει ένα τεράστιο τουριστικό «οπλοστάσιο» για την κατάκτηση του επισκέπτη. Εκτός από τις φοβερές παραλίες («κοινός τόπος» για όλους τους νομούς της Κρήτης), διαθέτει καλή τουριστική οργάνωση, σημαντικότερα μνημεία και αξιόλογες φυσικές ομορφιές. Αυτά μεταξύ ... πολλών άλλων. Έχει πληθυσμό πάνω από 210.000 κατοίκους, έκταση 2.577 τ.χμ. και πρωτεύουσα το Ηράκλειο.

ΙΣΤΟΡΙΑ – ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ:

Η κατοίκηση του τόπου, υπολογίζεται από τους αρχαιολόγους, στα Νεολιθικά χρόνια, αλλά η ακμάζουσα ιστορική εποχή για το νομό σημειώνεται στα Μινωϊκά χρόνια (3.000 π.Χ. και μετά). Τότε άνθισαν πολύ σημαντικά κέντρα από κάθε άποψη, όμως η Κνωσός, η Φαιστός και τα Μάλια.

Η ακμή συνεχίστηκε με διακυμάνσεις έως και τον 6^ο αι. π.Χ. οπότε σε όλους τους τομείς παρατηρήθηκε σταδιακή κάμψη, που έφτασε σε σημείο παρακμής στα Ρωμαϊκά χρόνια και όταν πλέον πρωτεύουσα ήταν η Γόρτυνα.

Ακολούθησαν πολλές φάσεις στην ιστορία του νομού, παράλληλες με τις φάσεις που περνούσε όλο το νησί.

Πέρασαν Σαρακηνοί, Ενετοί, Βυζαντινοί και φυσικά Τούρκοι, που όμως βρήκαν σθεναρή 21χρονη αντίσταση (1648 – 1669) από τους ντόπιους κρητικούς.

Η Τουρκοκρατία ήταν σκοτεινή και αιματηρή για όλο το νησί φυσικά και για το Ηράκλειο.

ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ – ΣΠΟΡ – ΑΓΟΡΕΣ

Από πολλούς επισκέπτες έχει ακουστεί η φράση «επίγειος παράδεισος» για όλο το νησί, αλλά και ειδικά για το νομό Ηρακλείου. Κι αυτό τα λέει όλα.

Στην πόλη του Ηρακλείου βρίσκονται τα πάντα σε δόσεις μεγαλούπολης: club, bar, εστιατόρα, θέατρα, κινηματογράφοι, καφετέριες,

γήπεδα, ξενοδοχεία, μεγάλα καταστήματα και πολλή κίνηση. Αλλά οι παροχές του νομού δε σταματούν στην 130.000 κατοίκων πρωτεύουσά του.

Σε πάνω από 15 περιοχές – θέρετρα, οι δείκτες στους τομείς αυτής της ενότητας είναι πολύ πάνω από το μέσο όρο.

Τα βασικά υπάρχουν παντού, ενώ το καλοκαίρι ειδικά, όλος ο νομός σφύζει από τη ζωή και ενδιαφέροντα.

Σε δεκάδες παραλίες επίσης ενοικιάζεται εξοπλισμός θαλάσσιων σπορ και περισσεύουν οι τουριστικές εγκαταστάσεις, η αναφορά σε συγκεκριμένα μέρη είναι περιττή, αφού κανείς και πουθενά δε θα μείνει χωρίς διασκέδαση – σπορ και αγορές.

Για τους πολύ αθλητικούς επισκέπτες φροντίζει το Ηράκλειο με γήπεδα ποδοσφαίρου, μπάσκετ, βόλει, τένις, στίβου, σχολές σκισέρφινγκ, ναυτικό όμιλο και άλλα. Ακόμα και πάρκο με δεκάδες υδάτινα παιχνίδια και πολλές άλλες ανέσεις υπάρχει στο νομό – στην Ανώπολη συγκεκριμένα.

Όσο για τις τοπικές εκδηλώσεις και την τοπική κουζίνα, αυτά μπορεί να τα συναντήσεις παντού και ξετρελαίνουν και τον πιο ... κακόπιστο.

Η ενότητα αυτή κλείνει με όσο προϊόντα φημίζονται σαν παραδοσιακά του νομού, και είναι τα εξής: λάδι, κρασί, τσικουδιά, ελιές, σταφίδες, τυριά, λουκάνικα ξιδάτα, σκαλτσούνια, σαλιγκάρια, μαχαίρια, υφαντά, πήλινα, προρσελάνες, χάλκινα και φυσικά αξεσουάρ τοπικών στολών.

ΠΩΣ ΦΤΑΝΟΥΜΕ

Αεροπορικώς, το Ηράκλειο συνδέεται όλο το χρόνο με την Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, τις Κυκλάδες και τα Δωδεκάνησα.

Οδικώς, από τη Θεσσαλονίκη με ΚΤΕΛ στον Πειραιά και έπειτα στο Ηράκλειο.

Με φεριμπότ, από Αθήνα και Θεσσαλονίκη υπάρχει σύνδεση με το Ηράκλειο όλο το χρόνο. Ακόμη, με φεριμπότ το Ηράκλειο συνδέεται με τις Κυκλάδες, τα Δωδεκάνησα, τα νησιά Ανατολικού Αιγαίου και τις Σποράδες.

ΑΚΤΙΝΑ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ:

Από το Ηράκλειο αεροπορικώς με Αθήνα, Κυκλάδες, Δωδεκάνησα και Θεσσαλονίκη.

Οδικώς, από το Ηράκλειο πυκνά δρομολόγια προς Άγιο Νικόλαο, Σητεία, Ιεράπετρα, Ρέθυμνο και Χανιά.

Με φεριμπότ προς Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Κυκλάδες και Δωδεκάνησα.

ΧΡΗΣΙΜΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ (2810-):

Αστυνομία: 282243, Τουριστική Αστυνομία: 283190, Τροχαία: 282031, ΟΤΕ: 242499, Λιμεναρχείο: 244956, ΚΤΕΛ: 245020, Αεροδρόμιο: 245644, Δήμος: 227102, ΕΛΤΑ: 227410, Βενιζέλειο Νοσοκομείο: 237502, 237524, Πανεπιστήμιο Νοσοκομείο: 269111, ΙΚΑ: 224602.

ΜΟΥΣΕΙΑ:

Στο Ηράκλειο Αρχαιολογικό, Ιστορικό – Εθνογραφικό, Εκκλησιαστικό, Φυσικής Ιστορίας, καθώς και ιδιωτικές συλλογές του Καστρινογιάννη, του Καφάτου και του Μεταξά.

Στη Γόρτυνα λειτουργεί Αρχαιολογικό Μουσείο.

Στην Κνωσό Στρωματογραφία Μουσείο.

Στη Χερσόνησο – Λιμένας λειτουργεί Λαογραφικό Μουσείο που ονομάζεται «Λυχνοστάτης».

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ:

Ο βόρειος οδικός άξονας σύντομα θα ενώνει τα δύο άκρα του νησιού. Χωρίζει την πόλη του Ηρακλείου στη μέση και συνδέει το οικονομικό και πολιτιστικό κέντρο του νομού με τις υπόλοιπες πόλεις με πολλούς περιφερειακούς δρόμους συμβάλλοντας στην ανάπτυξη του εμπορίου και του τουρισμού.

Το λιμάνι του Ηρακλείου από το οποίο διέρχεται καθημερινά μεγάλος αριθμός επιβατών, παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στο εμπόριο του νομού με τον υπόλοιπο κόσμο διακινώντας χιλιάδες τόνους οπωροκηπευτικών, ελαιολάδου,

κτηνοτροφικών προϊόντων αλλά και κάθε λογής προϊόντων που παράγονται από τις πλέον ανεπτυγμένες τεχνολογικά βιομηχανίες του νομού.

Το αεροδρόμιο 'Νίκος Καζαντζάκης' αποτελεί σημείο αναφοράς του νομού. Με χιλιάδες αφίξεις επιβατών κάθε χρόνο είναι πλέον ένας από τους μεγαλύτερους διεθνείς αερολιμένες της Ελλάδος με επισκέπτες από όλο τον κόσμο, οι οποίοι καταφθάνουν στο νησί είτε μέσω των διάφορων ελληνικών αεροπορικών εταιριών με τακτικά δρομολόγια ημερησίως είτε μέσω ναυλωμένων πτήσεων από όλο τον κόσμο.

Οι ιδανικές καιρικές συνθήκες που επικρατούν κατά το μεγαλύτερο διάστημα του έτους, η μεγάλη ποικιλία σε πανίδα και χλωρίδα, τα καθαρά νερά του Κρητικού και Λυβικού πελάγους είναι κάποια από τα δώρα που μοίρασε άπλετα η φύση στον τόπο του Μίνωα και σε συνδυασμό με τη φημισμένη κρητική φιλοξενία ήταν η μαγιά για τις μεγάλες κρατικές και ιδιωτικές επενδύσεις στον τομέα του τουρισμού. Έτσι ο νομός αλλά και όλο το νησί πέρασε από τη φάση της αγροτικής παραγωγής η οποία συνεχίζει ν' ανθεί στην τουριστική βιομηχανία, η οποία είναι και ο κύριος παράγοντας για τη μεγάλη κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη που έχει επέλθει.

2.5. Το τουριστικό προϊόν του Νομού Λασιθίου

Ο ανατολικότερος νομός της Κρήτης έχει ισχυρή οικονομία, πολλές ομορφιές και είναι ραγδαία εξελισσόμενος τουριστικά.

Έχει έκταση 1818 τ.χμ., περίπου 75.000 κατοίκους και πρωτεύουσα τον Άγιο Νικόλαο.

ΙΣΤΟΡΙΑ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ:

Και αυτή η περιοχή της Κρήτης είναι από πολύ παλιά κατοικημένη (Νεολιθικά χρόνια).

Δέχτηκε τις επιρροές του Μινωϊκού πολιτισμού και αποτέλεσε ενεργό κομμάτι του με σημαντικές πόλεις, όπως ο Μοχλός, η Ζάκρος και το Παλαίικαστρο.

Στα κατοπινά χρόνια ως και τις μέρες μας, ευθυγραμμίστηκε με τις εξελίξεις στο υπόλοιπο νησί, έχοντας άλλοτε σημαντικούς και άλλοτε αφανείς ρόλους.

Τα πιο πρόσφατα πάντως αξιοθέατα της ιστορίας του τόπου, είναι το ότι αποτέλεσε το κέντρο των επαναστατών (1866-69) και το ότι αντιστάθηκε σθεναρά στους Τούρκους εισβολείς, όπως επίσης και στους Γερμανούς το 1940.

ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ

Περιεκτικότετος σε σημαντικά πράγματα για να δει κανείς, είναι ο νομός Λασιθίου, που διαθέτει μια μεγάλη γκάμα αρχαίων και νεότερων μνημείων, φυσικών καλλονών και παραδεισένιων τουριστικών θέρετρων.

Τα μάτια του επισκέπτη (και ειδικότερα του περιηγητικού) καταγιγίζονται από δεκάδες Μινωϊκά κατάλοιπα (ναούς, τάφους, ανάκτορα, κατοικίες και άλλα κτίσματα), μεσαιωνικά ερείπια και τούρκικα, ρωμαϊκά ή Βυζαντινά που «χρωματίζουν» ιστορικά το Λασίθι.

Από την άλλη πλευρά, σπήλαια, χαράδρες, φαράγγια, δάση, ελαιώνες, ακτές, είναι είδη εν αφθονία σε όλο το νομό.

Σε μία προσπάθεια συγκέντρωσης όλων των μη εξαιρετέων από τη λίστα των βασικών αξιοθέατων, αναφέρουμε: Το Μινωϊκό ανάκτορο στη Ζάκρο-από τις πλουσιότερες και σημαντικότερες της Κρήτης, τη λίμνη στο κέντρο του Αγίου Νικολάου με το ζωολογικό κήπο, το μοναδικό Φοινικόδασος της Ευρώπης στο Βαϊ, τις σπηλιές «Δικταίο Άντρο και Μίλατου» και τη γνωστή Σπιναλόγκα – νησάκι στην είσοδο του κόλπου Ελούντας με μεσαιωνικό κάστρο.

Αυτά σαν τα αντιπροσωπευτικά του Λασιθίου και δεκάδες άλλα λιγότερο ή περισσότερο σημαντικά όλα πάντως ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ με κεφαλαία.

Η λίστα αυτή κλείνει με τα νησάκια «Άγιος Νικόλαος», «Χρυσή ή Γαϊδουρονήσι», «Ψείρα» και «Κουφονήσια», όλα προσβάσιμα με καΐκια.

ΔΙΑΣΚΕΛΑΣΗ – ΣΠΟΡ-ΑΓΟΡΕΣ

Απόλυτα ικανοποιημένος θα μείνει ο κάθε επισκέπτης από τις δυνατότητες που έχει ο νομός στις τρεις παραπάνω τουριστικές παραμέτρους.

Κι αυτό γιατί ο Άγιος Νικόλαος είναι πλέον μια κοσμοπολίτικη πρωτεύουσα με ό,τι ζητήσει κανείς σε μεγάλες ποσότητες και καλή ποιότητα.

Μεγάλη είναι η γκάμα των επιλογών και σε πολλές άλλες περιοχές του Λασιθίου, πέραν των πόλεων του Αγίου Νικολάου, της Σητείας και της Ιεράπετρας, που θεωρούνται από όλους πλήρεις.

Τα θέρετρα στα νότια και στα βόρεια του νομού είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένα, με επαρκείς υπηρεσίες, πολλά ξενοδοχεία, αγορές άνω του μετρίου, ποικιλία χώρων διασκέδασης και εστίασης, και καλή οργάνωση.

Επαρκείς είναι και οι αθλητικές εγκαταστάσεις του νομού που περιλαμβάνουν γήπεδα ποδοσφαίρου – μπάσκετ – βόλεϊ – τένις στις πόλεις, και εξοπλισμό πολλών θαλάσσιων σπορ στα θέρετρα.

Σε όλα αυτά έρχονται να προστεθούν οι πολλές και αξιόλογες τοπικές εκδηλώσεις (διακρίνονται για τη φιλοξενία τους και το παραδοσιακό τους χρώμα), καθώς επίσης και οι σπεσιαλιτέ γίδα βραστή, σαλιγκάρια και

μυζηθρόπιτα, για να ολοκληρώσουν την πέρα για πέρα θετική εικόνα του Λασιθίου.

ΠΩΣ ΦΤΑΝΟΥΜΕ:

Αεροπορικώς, από την Αθήνα προς τη Σητεία πτήσεις όλο το χρόνο (συχνότερες το καλοκαίρι)

Οδικώς από τη Θεσσαλονίκη προς τον Άγιο Νικόλαο με λεωφορεία του ΚΤΕΛ.

Με φεριμπότ από τον Πειραιά για τον Άγιο Νικόλαο και τη Σητεία πυκνά δρομολόγια το καλοκαίρι.

ΑΚΤΙΝΑ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ:

Από τη Σητεία αεροπορικώς με συχνά δρομολόγια προς την Αθήνα και τα Δωδεκάνησα. Οδικώς, από τη Σητεία, τον Άγιο Νικόλαο και την Ιεράπετρα καθημερινά με λεωφορείο του ΚΤΕΛ προς το Ηράκλειο, το Ρέθυμνο και τα Χανιά.

Με φεριμπότ, Άγιος Νικόλαος και Σητεία συνδέονται όλο το χρόνο με Κυκλάδες και Δωδεκάνησα.

ΧΡΗΣΙΜΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ-ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ (08410-)

Αστυνομία: 22251, Τουριστική Αστυνομία: 26900, Τροχαία: 22750,
Λιμεναρχείο: 22312, ΟΤΕ: 28099, ΕΛΤΑ: 22276, Δήμος: 28286, ΤΑΞΙ:
24000, 24100, 22786, Νοσοκομείο: 25221, Αεροδρόμιο Σητείας: 24666

ΜΟΥΣΕΙΑ:

Στον Άγιο Νικόλαο Αρχαιολογικό Λαογραφικό, Δημοτική Βιβλιοθήκη.

Στην Ιεράπετρα λειτουργεί Αρχαιολογικό Μουσείο.

Στο Τζερμιάδο Λαογραφικό Μουσείο.

Στη Σητεία λειτουργεί Αρχαιολογικό και Λαογραφικό Μουσείο.

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ:

ΕΛΟΥΝΤΑ - ΠΛΑΚΑ:

Η Ελούντα είναι το κοσμικότερο κομμάτι της Κρήτης. Δεν υπερτερεί σε ομορφιά από άλλα μέρη της Κρήτης, απλά εδώ έχουν κτιστεί μερικά από τα καλύτερα ξενοδοχεία του νησιού που διαθέτουν τις ανέσεις, αλλά και την πολυτέλεια για να τραβήξουν τουρισμό υψηλού επιπέδου. Από την Ελούντα συνεχίζουμε βόρεια και αφού περάσουμε στο 12^ο χμ. το γραφικό Τσιφλίκι Ελούντας, φτάνουμε στο 15^ο χμ. στην Πλάκα. Ένα όμορφο ψαροχώρι με γραφικό λιμανάκι και παραλία με ψιλό λευκό βότσαλο και καθάρια γαλανά νερά.

ΣΙΣΣΙ

Από τη Μίλατο δρόμος 5 χ.μ. δυτικά οδηγεί στο Επάνω Σίσι. Κοντά στο χωριό βρίσκεται ο παραθαλάσσιος οικισμός Σίσι, με την όμορφη παραλία, το απάνεμο λιμανάκι και οργανωμένες τουριστικές μονάδες.

ΙΣΤΡΟΝ

Η παραλία Ίστρον κοντά στον Άγιο Νικόλαο προσφέρεται για κολύμπι και θαλάσσια σπορ, αφού και καθαρά είναι τα νερά και το περιβάλλον πολύ όμορφο.

ΠΑΧΕΙΑ ΑΜΜΟΣ

Όπως δηλώνει και τ' όνομα της, είναι μια όμορφη παραλία με θαυμάσια αμμουδιά. Ενώ η γύρω περιοχή είναι γεμάτη ελιές και θερμοκήπια.

ΙΕΡΑΠΕΤΡΑ

Σήμερα η Ιεράπετρα είναι μια σύγχρονη όμορφη κωμόπολη με θαυμάσιες παραλίες και χρυσαφένιες αμμουδιές. Χάρη στο ήπιο κλίμα και στις καλές καιρικές συνθήκες, έχει τη μεγαλύτερη ηλιοφάνεια και τη μικρότερη βροχόπτωση όλου του νησιού, είναι ιδανικός τόπος παραθερισμού χειμώνα – καλοκαίρι. Από την Ιεράπετρα παρέχεται η δυνατότητα επισκέψεων στις παραλίες ανατολικά και δυτικά της πόλης, καθώς και στο νησάκι Χρυσή.

ΝΗΣΟΣ ΧΡΥΣΗ:

Νότια από την Ιεράπετρα και σε απόσταση 10 περίπου ναυτικών μιλίων, βρίσκεται το όμορφο νησάκι Χρυσή. Όπως δηλώνει και τ' όνομά του, καλύπτεται από λεπτή χρυσίζουσα άμμο, που καταλήγει σε γαλαζοπράσινα νερά, ενώ το τοπίο συμπληρώνει αρμονικά το καταπράσινο δάσος των κέδρων.

ΑΓΙΟΙ ΣΑΡΑΝΤΑ-ΑΓΙΑ ΦΩΤΙΑ:

Ανατολικά από την Ιεράπετρα και μετά τις πευκοφυτεμένες παραλιακές περιοχές. Άγιοι Σαράντα και Φέρμα μετά 12 χ.μ. φθάνουμε στην Αγία Φωτιά. Το χωριό είναι χτισμένο σ' ένα ειδυλλιακό περιβάλλον, κρυμμένο από ψηλά πεύκα, με όμορφη παραλία με άμμο.

ΜΑΚΡΥΣ ΓΙΑΛΟΣ:

Στο 24^ο χ.μ. από Ιεράπετρα, συναντούμε τον γραφικό παραθαλάσσιο Μακρυγιαλό, στον όμορφο κόλπο των Καλών Νερών. Το χωριό έχει εξελιχθεί σε τουριστικό θέρετρο, χάρη στη μεγάλη παραλία του με την κατάλευκη αμμουδιά και τη γαλάζια θάλασσα.

ΓΡΑ ΛΥΓΙΑ

Από την Ιεράπετρα δυτικά, μετά 5 χ.μ. συναντάμε το παραλιακό χωριό Γρα-Λυγιά. Το χωριό καταλήγει σε μια μεγάλη παραλία με παχιά άμμο.

ΜΥΡΤΟΣ:

Η Μύρτος 16 χ.μ. δυτικά από την Ιεράπετρα, είναι ένα γραφικό χωριό, κατάφυτο από μπανανιές και πορτοκαλιές, χτισμένο στις όχθες του Κρύου Ποταμού. Έχει μία όμορφη παραλία με ψιλή άμμο, βότσαλο και καθαρά νερά.

ΜΟΧΛΟΣ:

Σε απόσταση 6 χ.μ. από την κεντρική οδική αρτηρία βρίσκεται το μικρό ψαροχώρι Μοχλός. Από τα γραφικά καφενεδάκια του η θέα προς τις απότομες

και βραχώδεις ακτές είναι μοναδική σε ομορφιά. Από το Μοχλό οργανώνονται εκδρομές για τα νησάκια, Άγιος Νικόλαος με την ομώνυμη εκκλησούλα και την Ψείρα.

ΑΓΙΑ ΦΩΤΙΑ ΣΗΤΕΙΑΣ:

Ανατολικά από τη Σητεία σε απόσταση 5 χ.μ. συναντάμε την Αγία Φωτιά, ένα γραφικό παραλιακό χωριουδάκι με ωραία αμμουδιά.

ΒΑΪ

Στην ανατολική πλευρά της Κρήτης, βρίσκεται το περίφημο φοινικόδασος, το Βαΐ. Στην όμορφη κοιλάδα που σχηματίζουν δυο λόφοι, απλώνονται οι 5.000 φοινικιές που κατεβαίνουν μέχρι τη χρυσαφένια αμμουδιά. Το τοπίο εδώ αλλάζει, γίνεται ειδυλλιακό, τροπικό, σύμφωνα με το μύθο τα φοινικόδεντρα φύτευαν μετά από μια επίσκεψη των Φοινίκων, που πέταγαν στη γη τα κουκούτσια απ' τους χουρμάδες που έτρωγαν. Από τις φοινικιές ή βάγια, όπως λέγονται πήρε το όνομά του το Βαΐ. Σήμερα η περιοχή καθώς και κάθε πρόσβαση προς την παραλία έχει περιφραχθεί και απαγορεύεται αυστηρά η κατασκήνωση. Η κεντρική είσοδος παραμένει ανοιχτή από την ανατολή μέχρι τη δύση του ήλιου και στα γραφικά ταβερνάκια του, απολαμβάνεις την ηρεμία και την ομορφιά του χώρου. Επιστροφή στην παρέκκλιση για την παραλία και κατεύθυνση βόρεια. Μετά 3 χλμ. ο δρόμος καταλήγει σ'έναν ήσυχο αμμουδερό κόλπο, την Ερημούπολη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ Η ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Στο σημερινό πλαίσιο της κυριαρχίας του μαζικού τουρισμού, οι πολιτιστικοί πόροι και το περιβάλλον είτε αποτελούν το κύριο στοιχείο της τουριστικής μετακίνησης, είτε αποτελούν ένα τμήμα του πακέτου του μαζικού τουρισμού.

Η υπέρμετρη όμως επιβάρυνση του περιβάλλοντος από το μαζικό τουρισμό, η ανάπτυξη περιβαλλοντικής συνείδησης και η άνοδος του πολιτιστικού επιπέδου των κοινωνιών μετά από την εκπαίδευση, την πληροφόρηση και τα μαζικά μέσα ενημέρωσης, επιτρέπουν να επιχειρηθεί σταδιακή στροφή του μαζικού τουριστικού προτύπου προς ηπιότερες μορφές τουρισμού, εναλλακτικές μορφές ειδικών τουριστικών ενδιαφερόντων.

Οι ειδικές μορφές τουρισμού χωρίς να υποκαθιστούν το μαζικό τουρισμό, λειτουργούν συμπληρωματικά εμπλουτίζουν, διευρύνουν και διαφοροποιούν το τουριστικό προϊόν, καλύπτοντας την αντίστοιχη ζήτηση που φαίνεται να είναι αυξανόμενη. Οι μορφές αυτές, ήπιες στο βαθμό που ελαχιστοποιούν τις δυσμενείς επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού, έχουν ως κοινό χαρακτηριστικό την αποκέντρωση – απομάκρυνση της τουριστικής δραστηριότητας από τις ακτές, τη διοχέτευση της στο εσωτερικό κάθε χώρας και επομένως τη δυνατότητα ορθολογικής ανάπτυξης νέων περιοχών και συντήρησης απομακρυσμένων κοινωνιών.

Η δυνατότητα αναδιοργάνωσης της αποδιαρθρωμένης – σε απομακρυσμένες περιοχές – πρωτογενούς δραστηριότητας, η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, η ανάπτυξη άλλων παράλληλων οικονομικών δραστηριοτήτων, η αύξηση του κύριου και βοηθητικού εισοδήματος, η άνοδος του επιπέδου ζωής και παιδείας, αποτελούν μερικές επιπλέον θετικές επιπτώσεις. Όμως, η δυνατότητα διατήρησης και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς, η αξιοποίηση του υφιστάμενου ξενοδοχειακού δυναμικού και

της ειδικής τουριστικής υποδομής με την παράλληλη βελτίωση και αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών, αποτελούν αναγκαία δεδομένα για τη στήριξη και προώθηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού ανταποκρίνονται στις νέες απαιτήσεις των τουριστών που αναζητούν την αυθεντικότητα. Η αλλαγή προτύπου ζωής μέσα από την καθιέρωση νέων δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου, όπως άσκηση, άθληση, χόμπι, ανακάλυψη, κοινωνικές σχέσεις, μεταβάλλουν τους τουρίστες της ηλιοθεραπείας σε ενεργητικούς τουρίστες που αθλούνται, εκπαιδεύονται, ανακαλύπτουν και αναπτύσσουν κοινωνικές σχέσεις σεβόμενοι τις ιδιομορφίες των τοπικών κοινωνιών.

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ:

Για την ανάπτυξη του οικολογικού τουρισμού εκπονήθηκε μελέτη για κάποια σημεία που βρίσκονται στην Κρήτη. Αυτά είναι:

- Το Δέλτα Αποσελέμη ποταμού στις Γούβες του νομού Ηρακλείου
- Οι εκβολές του Αλμυρού ποταμού στο νομό Λασιθίου
- Η περιοχή της Λίμνης Πρέβελη
- Το φαράγγι Κουρτολιώτη στο νομό Ρεθύμνου
- Ο υδροβιότοπος της Γεωργιούπολης
- Η λίμνη Κουρνά στο νομό Χανίων.

Ο Ε.Ο.Τ. ξεκίνησε μια μελέτη, μέσω της οποίας θα καταγράψει και θα αναλύει τα σημεία, στα οποία θα μπορούν να γίνουν και να αναπτυχθούν τουριστικές δραστηριότητες. Επίσης, έχει αναλάβει την επεξεργασία και την παρουσίαση προτάσεων ή άλλων εναλλακτικών λύσεων και μια περιγραφή για την πρόληψη – μείωση και αποκατάσταση των αρνητικών επιπτώσεων από τον τουρισμό.

Ο Ελληνικός τουρισμός κατά τα τελευταία χρόνια της πορείας και της ανάπτυξης του με την μορφή και τα χαρακτηριστικά που απέκτησε, δεν κατάφερε να υιοθετήσει και ποιοτικές παραμέτρους. Τα αποτελέσματα της πορείας αυτής απέναντι στη φύση είναι ολοφάνερα. Η Κρήτη έφτασε σήμερα

να καλύπτεται από δάση μόνο στο 2% της έκτασής της. Άθικτο έχει μείνει μόνο το περιβάλλον είτε στα ψηλά βουνά, είτε στα φαράγγια, χώροι που μετά τις παραλίες και τη θάλασσα, διεκδικούνται από το μαζικό τουρισμό.

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ:

Το πρόγραμμα χειμερινού τουρισμού ξεκίνησε για πρώτη φορά στην Κρήτη τον χειμώνα του 1975-1976 και από τις 3.576 αφίξεις εκείνου του χρόνου, έφτασε στον εντυπωσιακό αριθμό των 26.398 τον χειμώνα του 1979-1980. Όμως, παρά τα ελπιδοφόρα αυτά αποτελέσματα, οι ιδιοκτήτες των ξενοδοχείων που συμμετείχαν στο πρόγραμμα αναγκάζονται εκ των πραγμάτων να σταματήσουν κάθε προσπάθεια και να ακυρώσουν τα σχέδιά τους για ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού στην Κρήτη, καθώς είχαν να αντιμετωπίσουν την κρατική αδιαφορία και είχαν υποστεί μεγάλες ζημιές, μένοντας απλοί θεατές της αλματώδους ανάπτυξης των αντίστοιχων προγραμμάτων της Ισπανίας. (Μαγιόρκα, Κόστα Ντελ Σολ, Κανάριους), Πορτογαλίας (Μαδέρα) και Μάλτας.

Κάνοντας όμως μια απλή σύγκριση ανάμεσα στις τρεις χώρες στον τομέα του χειμερινού τουρισμού θα βλέπαμε την υπεροχή της Κρήτης στα εξής:

- Κλιματολογικές συνθήκες: Ήπιος χειμώνας, μέση θερμοκρασία αέρος 16 βαθμούς κελσίου, θαλάσσης 15,66, 320 ημέρες ηλιοφάνειας και γενικά όλα εκείνα τα στοιχεία που συνθέτουν ένα κλίμα εύκρατο και υγιεινό.
- Ιστορικά και αρχαιολογικά ενδιαφέροντα: Πατρία του Δία, Βασίλειο του Μίωνα με την περίφημη Κνωσό, με τα αρχαιολογικά και ιστορικά μουσεία, τα εκατοντάδες μοναστήρια και τις αμέτρητες μαρτυρίες από την ιστορία χιλιάδων χρόνων.
- Φυσιολατρεία: Υψηλές κορυφές, καταπράσινες και χιονισμένες, χιονοδρομικό κέντρο, ορειβατικά καταφύγια, αναρίθμητα φαράγγια και σπήλαια για εξερεύνηση, Παράδεισος για οικολογική μελέτη με

τα 1750 είδη και υποείδη φυτών (210 είδη φυτών ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο – 2,5 το αντίστοιχο στην Ευρώπη) και την τόσο ενδιαφέρουσα πανίδα.

- Πολιτιστικά και άλλα ενδιαφέροντα: μουσικά σύνολα, θεατρικές παραστάσεις, εικαστικές εκθέσεις, αθλητικές εκδηλώσεις, νυχτερινή ζωή, πληθώρα καταστημάτων είναι κάποια από τα στοιχεία εκείνα που δεν θα αφήσουν το χειμερινό επισκέπτη της Κρήτης να πλήξει.

Έχοντας αυτά τα δεδομένα υπ' όψιν και με την υπόσχεση κρατικής συμπαράστασης με έργα αυτή τη φορά, ξεκίνησε πάλι από τη Χερσόνησο το πιλοτικό πρόγραμμα χειμερινού τουρισμού, με βάση οικονομοτεχνική μελέτη, η οποία κατατέθηκε στον Ε.Ο.Τ.

Τα προσδοκώμενα οφέλη ήταν πολλά. Αύξηση του τουριστικού συναλλάγματος, λειτουργία των επιχειρήσεων και απασχόληση των εργαζομένων σε δωδεκάμηνη βάση, ενίσχυση της τοπικής αγοράς κατά τους χειμερινούς μήνες Οκτώβριο έως Απρίλιο, με ανταγωνιστικές τιμές και υποδομή των ξενοδοχείων που μπορεί να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του χειμώνα (κλιματισμός, θερμαινόμενες πισίνες, εσωτερικοί χώροι αναψυχής) ξεκίνησε για δεύτερη φορά η προσπάθεια.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ:

Ουσιαστικά, κίνητρο για την ενίσχυση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας για τη δημιουργία νέων συνεδριακών κέντρων, εφοδιασμένων με τα πλέον σύγχρονα οπτικοακουστικά μέσα, προσφέρει η κυβέρνηση μέσω του νέου αναπτυξιακού νόμου.

Ο νόμος αυτός έρχεται να εκσυγχρονίσει το προηγούμενο θεσμικό και νομοθετικό πλαίσιο και ενίσχυσε την προοπτική δημιουργία συνεδριακών κέντρων όχι μόνο στην Αθήνα, αλλά πολύ περισσότερο στην επαρχία.

Η διεξαγωγή συνεδρίων αποτελεί μία προσοδοφόρα επαγγελματική δραστηριότητα για την διοργανώτρια περιοχή. Η χώρα μας εάν διέθετε τους απαραίτητους χώρους θα μπορούσε να εξελιχθεί σε ένα αξιόλογο συνεδριακό

κέντρο. Ο συνεδριακός τουρισμός θα αποτελούσε μια δυναμική πηγή συναλλάγματος ιδιαίτερα σε περιόδους που θεωρούνται νεκρές τουριστικά.

Γι' αυτό το λόγο η κυβέρνηση προχώρησε στην ενίσχυση των κινήτρων για τη δημιουργία συνεδριακών κέντρων μέσω του νόμου 2234/94. Σύμφωνα με το άρθρο Α παρ. 1^α προβλέπεται ότι οι επιχειρήσεις που πραγματοποιούν επενδύσεις για την ανέγερση και εκμετάλλευση συνεδριακών κέντρων σε οποιαδήποτε περιοχή της χώρας δικαιούνται επιδότηση. Η επιδότηση αυτή προσδιορίζεται για την Αττική στις 25 ποσοστιαίες μονάδες και για την υπόλοιπη Ελλάδα στις 35 μονάδες.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΙ ΧΩΡΟΙ:

Ως επί το πλείστον οι συνεδριακοί χώροι στην Κρήτη βρίσκονται σε ξενοδοχεία, στα οποία συνήθως παραμένουν οι σύνεδροι. Αναλυτικότερα:

NOMOS XANION:

1. Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης στο Κολυμπάρι Χανίων.
Διαθέτει αίθουσα χωρητικότητας 120-500 ατόμων με αυτόματο σύστημα μετάφρασης σε 7 γλώσσες, βίντεο, μικροφωνική εγκατάσταση
2. Louis Maleme Beach
Διαθέτει 2 αίθουσες συνεδρίων χωρητικότητας 500 και 40 ατόμων, χωρίς μόνιμο μεταφραστικό σύστημα.

NOMOS PEΘYMNOY:

1. El Greco, Α' κατηγορίας. Διαθέτει τις εξής αίθουσες:
  - Main Conference Room, χωρητικότητας 150 ατόμων
  - Video Salon, χωρητικότητας 50 ατόμων,
  - Aegean Room, χωρητικότητας 90 ατόμων
  - Mediterranean Room, χωρητικότητας 90 ατόμων
3. Rithymna Beach, Α' κατηγορίας. Διαθέτει πέντε αίθουσες
4. Creta Star, Α' κατηγορίας. Διαθέτει αίθουσα χωρητικότητας 350 ατόμων
5. Creta Palace

NOMΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ:

1. Creta Sun, Α΄κατηγορίας, Γούβες. Αίθουσα χωρητικότητας 270 ατόμων.
2. Agari Beach, Α΄ Κατηγορίας, Αμμουδάρα. Διαθέτει αίθουσα χωρητικότητας 115 ατόμων, χωρίς μόνιμο σύστημα μετάφρασης
3. Capsis Hotel, Α΄κατηγορίας, Αγία Πελαγία. Διαθέτει αίθουσα χωρητικότητας 400 ατόμων, χωρίς μόνιμο μεταφραστικό σύστημα και 900 ατόμων με μεταφραστικό σύστημα σε 8 γλώσσες.
4. Apollonia Hotel, Α΄ κατηγορίας, Λινοπεράματα. Διαθέτει αίθουσα χωρητικότητας 250-300 ατόμων.
5. Creta Maris, Πολυτελείας, Χερσόνησος. Διαθέτει 2 αίθουσες συνεδρίων. Μία αίθουσα χωρητικότητας 120 ατόμων χωρίς μόνιμο μεταφραστικό σύστημα. Μία νέα αίθουσα χωρητικότητας 500 ατόμων με μόνιμη εγκατάσταση μεταφραστικού σε 8 γλώσσες.
6. Arina Sand, Α΄κατηγορίας, Κοκκίνη Χάνι. Διαθέτει αίθουσα χωρητικότητας 600 ατόμων, χωρίς μόνιμο μεταφραστικό σύστημα, αλλά χρησιμοποιείται πρόσθετο.

NOMΟΣ ΛΑΣΙΘΙΟΥ:

1. Minos Palace, Πολυτελείας, Άγιος Νικόλαος. Διαθέτει αμφιθεατρική αίθουσα χωρητικότητας 140 ατόμων, χωρίς μόνιμη εγκατάσταση μεταφραστικού συστήματος.
2. Minos Beach, Α΄ κατηγορίας. Άγιος Νικόλαος. Διαθέτει αμφιθεατρική αίθουσα χωρητικότητας 50 ατόμων.
3. Elounda Beach, Πολυτελείας, Ελούντα. Διαθέτει μία αίθουσα χωρητικότητας 250 ατόμων χωρίς μόνιμο σύστημα μετάφρασης και μία αμφιθεατρική αίθουσα χωρητικότητας 200-250 ατόμων.
4. Astir Palace Elounda, Πολυτελείας, Ελούντα. Διαθέτει αίθουσα χωρητικότητας 400 ατόμων με μόνιμο σύστημα μετάφρασης σε 3 γλώσσες.

ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Σε ολόκληρη την Κρήτη έχουν γίνει ενέργειες για τη δημιουργία αθλητικών εγκαταστάσεων και τη βελτίωση αυτών που ήδη υπάρχουν.

Σε κάθε νομό υπάρχει μία βασική υποδομή σε αθλητικές εγκαταστάσεις, όμως υστερούμε σε εξοπλισμό σε σχέση με τις ανταγωνιστικές χώρες. Γι' αυτό το λόγο είναι δύσκολο να διοργανωθούν μεγάλες αθλητικές εκδηλώσεις στο νησί μας, χωρίς να γίνουν σημαντικές βελτιώσεις σε θέματα υποδομής.

Ένα σημαντικό πλεονέκτημα που διαθέτει η Κρήτη, ως τόπος διοργάνωσης αθλητικών εκδηλώσεων, είναι το ήπιο κλίμα της που προσφέρει ηλιοφάνεια για 8 περίπου μήνες το χρόνο.

ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ:

Η Κρήτη διαθέτει θαυμάσιες παραθαλάσσιες περιοχές, πολλές από τις οποίες είναι προσπελάσιμες μόνο από τη θάλασσα. Το γεγονός αυτό μπορεί να ενθαρρύνει το σχεδιασμό ολιγοήμερων κρουαζιερών γύρω από την Κρήτη, για τη γνωριμία ανεκμετάλλευτων τουριστικά περιοχών. Οι κρουαζιέρες αυτές μπορούν να συνδυάζονται με υποβρύχιες καταδύσεις ή άλλα θαλάσσια σπορ.

Υπάρχει επίσης η ιδέα διοργάνωσης συνεδρίων μέσα σε κρουαζιερόπλοια, όπου μπορεί να γίνει ένας αρμονικός συνδυασμός διακοπών και εργασιών.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ:

Η περιοχή που προσφέρεται περισσότερο για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού είναι το Ρέθυμνο.

Τα ισχυρά χαρτιά του Ρεθύμνου είναι το τρίπτυχο Παλιά Πόλη – Ενετικό λιμάνι-Φορτέτσα, η ύπαρξη και η λειτουργία του Πανεπιστημίου, η μεγάλη τουριστική ζήτηση του Ρεθύμνου και τα αναγεννησιακά του στοιχεία. Επίσης, το αναγεννησιακό Φεστιβάλ (διάρκειας τριών εβδομάδων), που περιλαμβάνει συναυλίες, διαλέξεις, σεμινάρια, εκθέσεις, πολιτιστικές δραστηριότητες του Κέντρου Νέων, εντάσσεται στο πρόγραμμα «Σχέδιο Πρότασης για αναπτυξιακή παρέμβαση του Ν. Ρεθύμνης».

Έχουν γίνει προτάσεις για βελτίωση των τουριστικών εκδηλώσεων που γίνονται στην πόλη, όπως το Ρεθυμνιώτικο Καρναβάλι, ο Κρητικός Γάμος, οι γιορτές του Κλήδονα, του κρασιού, της ρακής, των ψαράδων, κτλ.

Αυτό που απαιτείται ακόμα είναι η εξασφάλιση της ανάλογης χρηματοδότησης από τα προγράμματα όλων των επιπέδων (Ταμείο Συνοχής, Εθνικό, Περιφερειακό, Νομαρχιακό και Δημοτικό) για την ολοκλήρωσή τους.

3.1. Αγορές ζήτησης για τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού στην Ευρώπη

Σύμφωνα με έρευνες που έχουν γίνει, σχετικά με τις προτιμήσεις των τουριστών της Ευρώπης γύρω από τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, έχουμε τα ακόλουθα στοιχεία:

- Τον χειμερινό τουρισμό προτιμούν κυρίως η Δανία, η Φιλανδία, η Γερμανία, η Ολλανδία, η Σουηδία και η Αγγλία.
- Τον θαλάσσιο τουρισμό προτιμούν κυρίως η Γαλλία, η Ιταλία, η Ολλανδία, η Νορβηγία και η Ισπανία
- Στον συνεδριακό τουρισμό περιορισμένο ενδιαφέρον δείχνει η Ολλανδία και λίγο περισσότερο η Σουηδία και η Ισπανία.
- Όσον αφορά τον αθλητικό και τον θρησκευτικό τουρισμό δεν υπάρχει καθόλου ενδιαφέρον από τις ευρωπαϊκές χώρες.
- Για τον ιαματικό τουρισμό ζήτηση υπάρχει από τη Γαλλία, την Γερμανία και τη Νορβηγία.
- Για τον πολιτιστικό τουρισμό υπάρχει ζήτηση από τη Γαλλία και την Ιταλία.
- Για τον φυσιολατρικό τουρισμό, μία από τις πρώτες θέσεις στη ζήτηση έχει η Γερμανία, ακολουθεί η Γαλλία και τέλος η Δανία, η Σουηδία και η Αγγλία.
- Για τον αγροτικό τουρισμό το μεγαλύτερο ενδιαφέρον προέρχεται από τη Γαλλία.

3.2. Προτάσεις για εφαρμογή των εναλλακτικών μορφών τουρισμού

Η προώθηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού απαιτεί μια σειρά από ενέργειες όπως:

- Εκτύπωση φυλλαδίων, αφισών και βιντεοκασετών
- Επιτόπια επίσκεψη των μελών της επιτροπής που ασχολείται με το πρόγραμμα σε επιλεγμένη περιοχή με εμπειρία στη συγκεκριμένη εναλλακτική μορφή τουρισμού.
- Διοργάνωση διεθνούς συνάντησης εκπροσώπων χωρών με εμπειρία, για τη μεταφορά μεθόδων και τεχνογνωσίας.
- Διεξαγωγή μελέτης που θα διερευνήσει τις ανάγκες, τις δυνατότητες και τις υπάρχουσες αγορές.
- Αξιολόγηση μελέτης και προσδιορισμός προτεραιοτήτων
- Διερεύνηση των δυνατοτήτων για ένταξη σε κοινοτικά και εθνικά προγράμματα
- Προετοιμασία προβολής της επόμενης περιόδου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ

Στη διάρκεια των προηγούμενων δεκαετιών ο τουρισμός στην Ελλάδα, από μία περιορισμένης εμβέλειας δραστηριότητα που προσέλκυε λίγους και με ειδικά ενδιαφέροντα περιηγητές, μετεξελίχθηκε και αναδείχθηκε σε μία μεγάλη εθνική βιομηχανία, που συνεισφέρει σημαντικά στην οικονομία, την απασχόληση και την ευημερία, αλλά επίσης και στην προβολή της χώρας μας προς τα έξω και τη διαμόρφωση της διεθνούς κοινής γνώμης για αυτήν.

Όμως η νέα εποχή έχει πολύ περισσότερες απαιτήσεις και πολύ περισσότερες προκλήσεις. Οι ποιοτικές απαιτήσεις τόσο του μαζικού τουρισμού όσο και των μεμονωμένων, ειδικών ενδιαφερόντων επισκεπτών έχουν αυξηθεί, ενώ ταυτόχρονα έχει αυξηθεί πολύ ο ανταγωνισμός ακόμα και από τουριστικούς προορισμούς που βρίσκονται σε πολύ μακρινές τοποθεσίες, ακόμη και σε άλλες ηπείρους.

Απέναντι στις νέες προκλήσεις και νέες απαιτήσεις, πρέπει να εφαρμόσουμε μία πολιτική, η οποία εκτείνεται σε όλη τη χώρα, να σέβεται τον πολιτισμό και το περιβάλλον και να ενισχύει την οικονομική ανάπτυξη με έναν τρόπο βιώσιμο, ο οποίος αντέχει και στις αξίες μας και στην αισθητική και στο χρόνο. Μία πολιτική, που χαρακτηρίζεται από την πολυμορφία, την ποιότητα και τη βιωσιμότητα του τουριστικού προϊόντος. Με γνώμονα την ανάπτυξη του τουρισμού σε μία ανταγωνιστική προοπτική υψηλής ποιότητας, σχεδιάσαμε τους στόχους της τουριστικής πολιτικής και τα μέτρα που θα εφαρμοστούν κατά το διάστημα 2000 -2004 με στόχο:

- Ποιοτική και αισθητική αναβάθμιση των γενικών και των τουριστικών υποδομών
- Αύξηση της ζήτησης του τουριστικού προϊόντος σε όλες τις περιφέρειες

- Ανάπτυξη νέων τουριστικών προϊόντων υψηλών προδιαγραφών
- Εκπαίδευση και κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού στα νέα επαγγέλματα
- Εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στις τουριστικές επιχειρήσεις.

Κατά το διάστημα 2001-2006 στο πλαίσιο του Γ' Κ.Π.Σ. διατίθενται για τον τουρισμό συνολικοί πόροι 700 δις. εκ των οποίων το ήμισυ θα είναι ιδιωτική συμμετοχή. Πρόκειται για μείζονα συνολική παρέμβαση στον ελληνικό τουρισμό, η οποία αν αξιοποιηθεί σωστά, θα ενισχύσει σημαντικά τις προοπτικές του ελληνικού τουρισμού. Η παρούσα μελέτη συντάχθηκε από στελέχη του Ε.Ο.Τ. της Ε.Τ.Α. της Σ.Τ.Ε., του Υπουργείου Ανάπτυξης, καθώς και με τη συνδρομή εξωτερικών εμπειρογνομόνων με στόχο να περιγράψει τα βασικά χαρακτηριστικά του ελληνικού τουρισμού και τις κατευθύνσεις πολιτικής.

4.1. Άξονες τουριστικής πολιτικής

Η βελτίωση της ποιότητας του φυσικού και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος έχει ζωτική σημασία για την επιτυχία των τουριστικών προορισμών της χώρας και αποτελεί βασική προϋπόθεση για την επίτευξη της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης. Στο πλαίσιο των σχετικών πολιτικών και δράσεων της Ε.Ε. εντάσσονται οι συνεχείς προσπάθειες του Ε.Ο.Τ. για να ενσωματωθούν οι αρχές της αειφορίας στη στρατηγική και τις πρακτικές της ανάπτυξης του τουριστικού τομέα, και για την προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος ως πολύτιμου τουριστικού πόρου.

Η δραστηριότητα του Ε.Ο.Τ. εστιάζεται στη σταθερή εφαρμογή των ρυθμίσεων και μέτρων που ισχύουν καθώς και στην προώθηση επιλεκτικών νέων νομοθετικών και χρηματοδοτικών εργαλείων που σχετίζονται ιδιαίτερα με την προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος και βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη. Ειδικότερα, η σχετική πολιτική του Ε.Ο.Τ. ακολουθεί τέσσερις κύριους άξονες:

- Προώθηση χωρικών ρυθμίσεων και ελέγχων (γνωμοδότηση για τη σκοπιμότητα, ως προς τη χωροθέτηση τουριστικών εγκαταστάσεων,

καθορισμός τουριστικά κορεσμένων περιοχών, έλεγχος μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την ίδρυση ή επέκταση τουριστικών εγκαταστάσεων, σύνταξη και έλεγχος τήρησης τεχνικών προδιαγραφών ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων και εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής, καθορισμός χρήσεων της σε παραλιακές περιοχές, εφαρμογή κοινοτικών οδηγιών κλπ.

- Προώθηση πρότυπων δράσεων και σχεδίων διαχείρισης ειδικών περιοχών (εκπόνηση μελετών σχετικά με την οργάνωση και την ανάδειξη χώρων, τη διαχείριση επισκεπτών – κατάκριση και επιμόρφωση σε περιβαλλοντικά θέματα – ενέργειες ενημέρωσης και προβολής – σύσταση ειδικών φορέων διαχείρισης).
- Πολιτική προώθησης οικονομικών κινήτρων (επιχορηγήσεις σε επενδύσεις σε μη κορεσμένες περιοχές, εκσυγχρονισμός εγκαταστάσεων με φιλικές προς το περιβάλλον τεχνικές και μεθόδους, στήριξη μικρών και μεσαίων τουριστικών επιχειρήσεων για την προώθηση ήπιων μορφών τουρισμών κλπ.)
- Ευαισθητοποίηση του κοινού, σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και ήπιων μορφών τουρισμού (εκστρατείες ενημέρωσης προβολής εθνικής ή τοπικής κλίμακας, τηλεοπτικές ταινίες και σποτς, καθώς και ειδικά βραβεία όπως οι «Γαλάζιες Σημαίες»).

Για την εφαρμογή αυτών των πολιτισμών, ο Ε.Ο.Τ. χρησιμοποιεί, ως κατάλληλο εργαλείο, ένα ευρύ φάσμα επιμέρους δράσεων, χρησιμοποιώντας εθνικούς και κοινοτικούς πόρους. Η Ελλάδα συμμετέχει στο 5^ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον 1992 – 2000 («Προς την αειφορία») της Ε.Ε. στο οποίο περιλαμβάνονται ειδικά μέτρα πολιτικής για τον τουριστικό τομέα. Οι ομάδες – στόχος αυτών των μέτρων είναι το γενικό κοινό και οι τοπικές κοινωνίες, οι επισκέπτες τουρίστες, η τοπική και η νομαρχιακή αυτοδιοίκηση, οι επαγγελματίες του τουριστικού τομέα, τα στελέχη και το προσωπικό υπηρεσιών και φορέων που συνδέονται με την ανάπτυξη του τουρισμού.

4.2. Προγράμματα – Δράσεις

Υπουργεία και Οργανισμοί του Δημόσιου Τομέα (και ιδιαίτερα το Υπουργείο Ανάπτυξης και ο Ε.Ο.Τ.) βρίσκονται σε διαρκή συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα για την κατάρτιση και υλοποίηση προγραμμάτων και μέτρων, που ενισχύουν την Ποιότητα. Τέτοια προγράμματα ή μέτρα είναι μεταξύ άλλων:

- Η εισαγωγή ενός νέου συστήματος κατάταξης των ξενοδοχειακών καταλυμάτων (σύστημα κατάταξης σε κατηγορίες αστεριών), που, εκτός από τις ήδη ισχύουσες και ιδιαίτερα απαιτητικές Τεχνικές Προδιαγραφές, θα βασίζεται επίσης σε λειτουργικά ποιοτικά κριτήρια (το σύστημα τελεί υπό κατάρτιση)
- Η εισαγωγή ενός νέου συστήματος κατάταξης (σύστημα κατάταξης σε κατηγορίες κλειδιών) για τα μη κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα και συγκεκριμένα τα ενοικιαζόμενα επιπλωμένα δωμάτια και τα ενοικιαζόμενα επιπλωμένα διαμερίσματα (το ήδη ολοκληρωμένο σύστημα έχει τη συναίνεση του αρμόδιου αντιπροσωπευτικού φορέα και του Εθνικού Συμβουλίου Τουρισμού και προωθείται η έκδοση του σχετικού Π.Δ/τος)
- Η αναθεώρηση και κωδικοποίηση της νομοθεσίας, που διέπει τα Τουριστικά Γραφεία. Το Σχέδιο Π.Δ/τος, που έχει καταρτίσει ο Ε.Ο.Τ., έχει τη συναίνεση της αρμοδίου αντιπροσωπευτικού φορέα και προωθείται η έκδοσή του.
- Προγράμματα επιχορήγησης Μ.Μ.Ε. για οργανωτικές δράσεις και επενδύσεις χορήγησης κινήτρων σε νέα ξενοδοχεία μεσαίων και υψηλών τάξεων, εγκαταστάσεις ειδικής τουριστικής υποδομής (όπως μαρίνες, γήπεδα γκολφ, συνεδριακά κέντρα, κέντρα θαλασσοθεραπείας κλπ) και σε διατηρητέα και παραδοσιακά κτίρια, που αναστηλώνονται και μετατρέπονται σε ξενοδοχεία. Επίσης, πρόγραμμα χορήγησης κινήτρων για εκσυγχρονισμό ξενοδοχείων και κάμπινγκς.

- Εντατικοποίηση των επιθεωρήσεων εκ μέρους της Τουριστικής Αστυνομίας και της Δ/σης Επιθεώρησης του ΕΟΤ σε όλες τις τουριστικές εγκαταστάσεις και επιχειρήσεις.
- Η θέσπιση, ως υποχρεωτικής της «ενδεικτικής τιμής» επί των συσκευασιών προϊόντων, όπως το εμφιαλωμένο νερό και τα αναψυκτικά, ώστε να αποτρέπεται η αισχροκέρδεια.
- Η χρήση εντύπου παραπόνων στο χώρο των εστιατορίων και των συναφών καταστημάτων.
- Προγράμματα κατάρτισης για υπαλλήλους (ή μικρομεσαίους επιχειρηματίες) σε όλη τη Χώρα για τη διάδοση της σύγχρονης τεχνογνωσίας και της εξειδικευμένης γνώσης και τη βελτίωση της ποιότητας, μέσω των ανθρωπίνων πόρων.

Οι κυριότερες πρωτοβουλίες και δράσεις που έχει αναλάβει τα τελευταία χρόνια ο Ε.Ο.Τ. στο πλαίσιο του 5^{ου} Ευρωπαϊκού προγράμματος δράσης, είναι ενδεικτικά οι εξής:

- Προώθηση διαφόρων προγραμμάτων βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης, με μελέτες και έργα που έχουν αναλάβει οι υπηρεσίες του Ε.Ο.Τ. (πρόγραμμα παραδοσιακών οικισμών, προώθηση ορεινού τουρισμού, αγρο-τουρισμού κλπ)
- Ανταλλαγή εμπειριών και τεχνογνωσίας (με διοργάνωση και συμμετοχή σε διεθνή και εσωτερικά συνέδρια, συναντήσεις και σεμινάρια, κλπ)
- Ενημέρωση και επιμόρφωση του κοινού για την προστασία του περιβάλλοντος (έκδοση και διανομή σχετικών αφισών και φυλλαδίων, συμμετοχή σε εκθέσεις και συνέδρια)
- Συμμετοχή στο σχεδιασμό της αναβάθμισης του ελέγχου των χρήσεων γης, σε συνεργασία με το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.
- Επιβολή αυστηρού θεσμικού πλαισίου για την ανέγερση τουριστικών εγκαταστάσεων, με την απαίτηση εκπόνησης μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων και την τήρηση περιβαλλοντικών όρων (ιδιαίτερα, ως προς την κατανάλωση νερού και ενέργειας, τη διάθεση λυμάτων και απορριμμάτων, τις εκπομπές θορύβου και αερίων κλπ)

- Ειδικά προγράμματα κατάρτισης και επιμόρφωσης προσωπικού και στελεχών του τουριστικού τομέα σε θέματα προστασίας περιβάλλοντος και εναλλακτικών μορφών τουρισμού
- Συμμετοχή σε διάφορα ευρωπαϊκά πιλοτικά προγράμματα σχετικά με τον ορεινό τουρισμό και την προστασία του περιβάλλοντος σε παραλιακές περιοχές, σε συνεργασία με ξενοδοχειακές επιχειρήσεις και την τοπική αυτοδιοίκηση (προγράμματα «Smart», «Γαλάζιες Σημαίες»)
- Συμμετοχή σε ειδικά διεθνή προγράμματα «ήπιου» τουρισμού (πολιτιστικές διαδρομές του Συμβουλίου της Ευρώπης: «Πολιτιστικό Οδοιπορικό Μάνης», «Οι δρόμοι του Ορθόδοξου μοναχισμού» - W.T.O. και UNESCO: «Ο δρόμος του μεταξιού»)
- Εκπόνηση μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων για το έργο κατασκευής μαρίνων και άλλων εγκαταστάσεων του ΕΟΤ.
- Σύνταξη εθνικού τομεακού σχεδίου ανάπτυξης στο πλαίσιο του Σχεδίου Περιφερειακής Ανάπτυξης 2000 – 2006, στο οποίο περιλαμβάνεται δράσεις φιλικές προς το περιβάλλον και προώθηση ήπιων μορφών τουρισμού
- Προώθηση και προβολή ήπιων μορφών τουρισμού (ορεινού, οικολογικού, πολιτιστικού, αγροτικού) μέσω δημοσίων επενδύσεων και του Β'Κ.Π.Σ. σε ορεινές διαδρομές, μονοπάτια και καταφύγια, αποκατάσταση και ανάδειξη παραδοσιακών οικισμών και διατηρητέων κτιρίων, έργα ανάδειξης κάστρων, προβολή πολιτιστικής κληρονομιάς και φυσικών τοπίων κλπ)
- Μελέτη ήπιας και οικολογικής τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής του ορεινού όγκου της Πίνδου
- Συνεργασία και συντονισμός δράσεων με διάφορους φορείς και μη κυβερνητικές οργανώσεις για την προώθηση του οικολογικού τουρισμού.

Οι τουριστικές επιχειρήσεις και το περιβάλλον

Οι τουριστικές εγκαταστάσεις οφείλουν να συμμορφώνονται προς το θεσμικό πλαίσιο που αναφέρεται στις μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων (Υ.Α. 69269/90), τις διαδικασίες χωροθέτησης, τις τεχνικές προδιαγραφές, τις διατάξεις σχετικά με την ύδρευση και την αποχέτευση. Οι διατάξεις αυτές έχουν εφαρμογή πριν ακόμα από τη λειτουργία μιας μονάδας, και ελέγχονται από τον Ε.Ο.Τ. και τις άλλες συναρμόδιες υπηρεσίες. Κατά τη φάση της λειτουργίας, οι περιβαλλοντικοί όροι που πρέπει να τηρούνται σχετίζονται κυρίως με την προστασία από τη ρύπανση της ατμόσφαιρας και των νερών, τη διάθεση των αποβλήτων καθώς και τον έλεγχο του θορύβου. Οι δραστηριότητες των τουριστικών επιχειρήσεων στον τομέα αυτό παρακολουθούνται και ελέγχονται από τις αρμόδιες τοπικές και περιφερειακές αρχές και το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.

Ορισμένες ξενοδοχειακές επιχειρήσεις έχουν αρχίσει να εφαρμόζουν συστήματα πιστοποίησης της διασφάλισης της ποιότητας ως προς την περιβαλλοντική διαχείριση, σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα ISO 14001 και το ευρωπαϊκό πρότυπο EN45001. Οι πρωτοβουλίες αυτές, που γίνονται σε εθελοντική βάση, προβλέπεται να ενισχυθούν μέσω του 3^{ου} Κ.Π.Σ. από το επιχειρησιακό πρόγραμμα «τουρισμός». Για την ενεργειακή διαχείριση ξενοδοχειακών μονάδων, έχει δημιουργηθεί ένας ειδικός οδηγός, σε μορφή CD-ROM, που διατίθεται από το Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (Κ.Α.Π.Ε. 19^ο χμ. Λ.Μαραθώνα 19009 Πικέρμι, τηλ. 210- 6039900, Fax: 210-6039904, 210- 6039911).

Στον οδηγό αυτό περιλαμβάνονται οδηγίες και πληροφορίες για τη διαχείριση και παρακολούθηση της ενεργειακής κατανάλωσης, τη θέρμανση, το ζεστό νερό, την ψύξη και τον εξαερισμό, τον φωτισμό και την τροφοδοσία.

4.3. Διαφήμιση - Προβολή

Η διαφήμιση παίζει σπουδαίο ρόλο σε πολλούς τομείς της σημερινής κοινωνίας. Ως διαφήμιση μπορεί να οριστεί η κάθε πληρωμένη μορφή μη προσωπικής παρουσίασης και προβολής ιδεών, αγαθών και υπηρεσιών από ένα συγκεκριμένο πρόσωπο ή οργανισμό.

ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Όπως είναι γνωστό, οι άνθρωποι που ζουν σε ανεπτυγμένες κοινωνίες, εκτός από βιοτικές ανάγκες έχουν και άλλες ανάγκες ή επιθυμίες μεταξύ των οποίων και τουριστικές. Για την ικανοποίηση όμως των τουριστικών τους αναγκών ή επιθυμιών πρέπει να παραχθούν τουριστικά προϊόντα και υπηρεσίες.

Ο τουρισμός για την προβολή και την προώθηση των προϊόντων και των υπηρεσιών του στο κοινό της τουριστικής αγοράς, χρησιμοποιεί σε μεγάλο βαθμό τη διαφήμιση, η οποία θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως τουριστική διαφήμιση.

Ο στόχος της διαμόρφωσης της τουριστικής διαφήμισης στον τουρισμό επικεντρώνεται στις ανώτερα ποιοτικά τουριστικές αγορές, δίνοντας σαφώς άμεση έμφαση στην προσέγγιση και προσέλκυση τουριστών, ανεξάρτητα χώρας και υψηλότερης εισοδηματικής στάθμης, ενώ παράλληλα επιβάλλεται η συμμετοχή σε τουριστικές εκθέσεις, η προβολή και η διαφήμιση στις ξένες χώρες με τα διάφορα μέσα ενημέρωσης, καθώς και οι ανά τακτά χρονικά διαστήματα προσκλήσεις δημοσιογράφων του ειδικού ξένου και ελληνικού τουριστικού τύπου στην προσπάθεια επικοινωνίας και στη μετάδοση μηνυμάτων σε διεθνείς οργανισμούς.

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Η τουριστική διαφημιστική προβολή της Ελλάδος στο εξωτερικό είναι μια αντικειμενικά δύσκολη προσπάθεια, αφού το σοβαρότερο στοιχείο είναι το οικονομικό. Τα δε υλικά μέσα που υπάρχουν σε σχέση με τη διεθνή τουριστική πελατεία είναι περιορισμένα. Απαιτούνται διάφορες εκδηλώσεις όπως

προσκλήσεις και ξεναγήσεις δημοσιογράφων του εξωτερικού, σεμινάρια τουριστικών πρακτόρων του εξωτερικού, διακίνηση εντύπων και διαφημιστικών τουριστικών φυλλαδίων, οργάνωση ειδικών αποστολών στο εξωτερικό κ.α. οι οποίες με τον ένα ή τον άλλο τρόπο έχουν σχέση με την οικονομική επιφάνεια της χώρας και κύρια του ΕΟΤ θα πρέπει να δημιουργηθεί ένα πρόγραμμα Δ.Σ. με επιπλέον ενέργειες, όπως διαφήμιση εσωτερικού τουρισμού και έκτακτα διαφημιστικά προγράμματα του ΕΟΤ για μία ολοκληρωμένη εκστρατεία επικοινωνίας στις αγορές του εξωτερικού. Στόχος της καμπάνιας είναι η προβολή του ελληνικού τουρισμού μέσα από την ανάπτυξη παραδοσιακών, φυσικών και σύγχρονων στοιχείων, ώστε να δημιουργηθεί ένα θετικό κλίμα στην τουριστική κίνηση προς την χώρα μας.

Αιχμή του δόρατος στο διαφημιστικό πρόγραμμα του ελληνικού τουρισμού είναι η γερμανική αγορά, για την οποία ο Ε.Ο.Τ. διαθέτει το μεγαλύτερο διαφημιστικό κονδύλι μεταξύ των υπόλοιπων αγορών.

4.4. Τα εργαλεία των Δημοσίων Σχέσεων

Τα εργαλεία των δημοσίων σχέσεων είναι πραγματικά πολλά και ποικίλα. Είναι όμως συγκεκριμένα εκείνα που χρησιμοποιούνται για την αποτελεσματική επικοινωνία στην τουριστική βιομηχανία.

Οι επικοινωνιακές δραστηριότητες που ακολουθούν είναι οι πλέον ενδεδειγμένες, καθώς έχουν προκύψει από τη διεθνή εμπειρία, από χώρες οι οποίες στο παρελθόν αντιμετώπισαν πάσης φύσεως προβλήματα στην τουριστική τους βιομηχανία, τόσο στην έναρξή της όσο και στην ανάπτυξη και διατήρησή της.

Ως πιο αντιπροσωπευτικά εργαλεία για αποτελεσματική επικοινωνία στην τουριστική βιομηχανία, θα μπορούσαν να αναφερθούν τα παρακάτω:

- Δημοσιογραφικά ταξίδια (οργάνωση ταξιδίων με δημοσιογράφους από ξένες χώρες με σκοπό τη γνωριμία τους με το τουριστικό κράτος, έτσι ώστε να υπάρξουν θετικά δημοσιεύματα στο διεθνή τύπο για τον επηρεασμό της κοινής γνώμης.

- Παρουσιάσεις νέων προϊόντων (νέες υπηρεσίες, εγκαίνια ξενοδοχείων, αεροπορικών εταιριών, κρουαζιερόπλοιων, νέα τουριστικά πακέτα, ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, επέκταση της τουριστικής περιόδου κλπ)
- Συνεντεύξεις τύπου και προσωπικές ενημερώσεις (σε εκπροσώπους του τύπου)
- Παραγωγές τηλεοπτικού και φωτογραφικού υλικού και τοποθέτηση σε διάφορα ΜΜΕ (η παροχή δημοσιογραφικού υλικού στα διάφορα μέσα και η αξιοποίηση του από τους δημοσιογράφους, βοηθά στη συνειδητή επιλογή τόπου ή χώρας για τουρισμό)
- Σεμινάρια για ταξιδιωτικούς πράκτορες (ο ταξιδιωτικός πράκτορας, διαδραματίζοντας το ρόλο του τελικού πωλητή του τουριστικού πακέτου, θα πρέπει να είναι πλήρως και σφαιρικά ενημερωμένος για το προς πώληση προϊόν)
- Χορηγίες (η ενεργός συμμετοχή σε θέματα κοινωνικού, αθλητικού, πολιτιστικού και περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος δημιουργεί θετικά συναισθήματα και βοηθά στη λήψη αποφάσεων για την αγορά του συγκεκριμένου τουριστικού προϊόντος)
- Μηνιαίες συναντήσεις με εκπροσώπους της τουριστικής βιομηχανίας, με εκπροσώπους των ΜΜΕ., με καθοδηγητές κοινής γνώμης και με εθνικές αρχές, για τον συνεχή έλεγχο της τουριστικής αγοράς και για διαρθρωτικές κινήσεις, αναλόγως με τις παγκόσμιες τάσεις.
- Εκπαίδευση και ανάπτυξη σχέσεων με τα ΜΜΕ (η φιλική και θετική στάση από τα ΜΜΕ είναι εξαιρετικά χρήσιμη και επηρεάζει δραματικά εξαιρετικά μεγάλες αγοραστικές ομάδες κοινού)
- Εκπαίδευση για τον χειρισμό κρίσεων (η Ελλάδα και κυρίως ο ελληνικός τουρισμός δεν είναι η μοναδική χώρα που έχει αντιμετωπίσει και εξακολουθεί να αντιμετωπίζει κρίσεις. Η πρόληψη καθώς και η προετοιμασία για την άμεση λήψη μέτρων (που θα μετριάσουν την κρίση καθώς και θα τη μετατρέψουν σε χρυσή ευκαιρία για τη χώρα δεν είναι ουτοπία. Με την εφαρμογή συγκεκριμένων προγραμμάτων για την

αντιμετώπιση των κρίσεων υπάρχει η δυνατότητα όχι μόνο για την εμπόδιση της εξάπλωσης της κρίσης, αλλά και για την εκμετάλλευση προς όφελος και μόνο της χώρας.

- Προωθητικές ενέργειες – διαγωνισμοί (οι προωθητικές ενέργειες έχουν ως σκοπό τη μεταφορά της χώρας εκτός συνόρων με τη συμμετοχή των μελλοντικών τουριστών.)
- Προωθήσεις για καταναλωτές (ειδικές προσφορές, εκπτώσεις, ταξίδια εκτός υψηλής τουριστικής περιόδου κλπ)
- Έρευνα τουριστικής αγοράς (η έρευνα αποτελεί το Α και το Ω της επαγγελματικής επικοινωνίας και είναι εκείνη που δίνει το στίγμα για την τάση της τουριστικής αγοράς, με αποτέλεσμα τον εντοπισμό κινδύνων και την αναγνώριση ευκαιριών)
- Ειδικές εκδηλώσεις – συμμετοχή σε εκθέσεις (η ενεργός συμμετοχή σε εκθέσεις καθώς και σε πάσης φύσεως εκδηλώσεις που άπτονται του τουρισμού δίνει εξαιρετικές ευκαιρίες για την προώθηση τουριστικών πακέτων.)

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όπως είδαμε σε προηγούμενο κεφάλαιο, αποτελούν, μαζί με τα απαραίτητα έργα υποδομής, τη βάση για τον εμπλουτισμό της τουριστικής προσφοράς της Κρήτης. Οι ειδικές αυτές μορφές τουρισμού μπορούν να λειτουργήσουν συμπληρωματικά με τον παραθεριστικό τουρισμό, που ανθεί στο νησί μας, εμπλουτίζοντας, διευρύνοντας και διαφοροποιώντας το τουριστικό μας προϊόν, καλύπτοντας την αντίστοιχη ζήτηση, που φαίνεται να είναι αυξανόμενη. Δεν πρέπει να ξεχνάμε βέβαια, το ότι οι ήπιες αυτές μορφές τουρισμού θα ενισχύσουν τις οποίες προσπάθειες για την προστασία του περιβάλλοντος, αφού απευθύνονται σε τουρίστες ευαισθητοποιημένους σε θέματα που αφορούν τη διάσωση του πλανήτη από τη ρύπανση και την εξάντληση των φυσικών πόρων.

Με την ανάπτυξή τους μπορεί να επιτευχθεί η απομάκρυνση μέρους της τουριστικής δραστηριότητας από τα βόρεια παράλια της Κρήτης, τα οποία έχουν πια κορεσθεί τουριστικά. Η αποκέντρωση αυτή της τουριστικής κίνησης και η διοχέτευση της στο εσωτερικό του νησιού, θα δώσει στις κωμοπόλεις και τα χωριά του νησιού της δυνατότητα να αναπτυχθούν τουριστικά.

Τα οφέλη που θα προέλθουν από την εφαρμογή των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, επεκτείνονται τόσο σε τοπικό όσο και σε εθνικό επίπεδο.

Σε εθνικό επίπεδο, θα αποτελέσουν πιλοτική ενέργεια και η τυχόν επέκτασή τους στην υπόλοιπη Ελλάδα, θα βοηθήσει στην εισροή επιπλέον τουριστικού συναλλάγματος στη χώρα μας.

Σε τοπικό επίπεδο, τα οφέλη αυτό είναι ακόμη πιο ξεκάθαρα, αφού η οικονομία ολόκληρης της Κρήτης είναι άμεσα συνδεδεμένη με τον τουρισμό. Οι εργαζόμενοι στις τουριστικές επιχειρήσεις θα απασχολούνται σε δωδεκάμηνη βάση, πράγμα που σημαίνει ότι θα υπάρξει αύξηση του εισοδήματος και μείωση των δαπανών του ΟΑΕΔ για παροχές στους εποχιακά εργαζόμενους. Αντίθετα ο ΟΑΕΔ θα έχει τη δυνατότητα να χρηματοδοτήσει εκπαιδευτικά προγράμματα για την καλύτερη κατάρτιση των απασχολούμενων στα τουριστικά επαγγέλματα. Επίσης, λόγω της δημιουργούμενης τουριστικής κίνησης, θα προκύψει η ανάγκη επέκτασης της γεωργικής παραγωγής, για την

κάλυψη των πρόσθετων αναγκών, και θα επέλθει κινητικότητα στο εσωτερικό εμπόριο, με την ενεργοποίηση των κλάδων προσφοράς υπηρεσιών (μεταφορές, τηλεπικοινωνίες, τράπεζες, ταξιδιωτικά γραφεία)

Τα ελληνικά τουριστικά γραφεία θα πρέπει να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες που διαμορφώνονται με γρήγορο ρυθμό, με κυρίαρχη εξέλιξη την τάση καθετοποίησης εκ μέρους των μεγάλων tour operators, που ευνοείται από την ελεύθερη διακίνηση και εγκατάσταση επιχειρήσεων, κεφαλαίων και εργαζομένων στην ενοποιούμενη ευρωπαϊκή αγορά.

Η δημιουργία της ενιαίας αγοράς, η άνοδος του βιοτικού επιπέδου στην Ευρώπη και τις άλλες χώρες, η αύξηση του χρόνου διακοπών και του μέσου όρου ζωής, είναι οι παράγοντες που θα επιδράσουν θετικά στον τουρισμό όλων των ευρωπαϊκών κρατών και ιδιαίτερα των Μεσογειακών, όπου ανήκει η χώρα μας. Η Μεσόγειος, ως ένας από τους μεγαλύτερους δέκτες του παγκόσμιου τουρισμού, αναμένεται να εξακολουθήσει να παρουσιάζει άνοδο παρά τον εσωτερικό ανταγωνισμό.

Για να μπορέσει βέβαια η χώρα μας να ανταπεξέλθει στις προκλήσεις που παρουσιάζονται θα πρέπει πρώτα να υπάρξει ενιαία κρατική τουριστική πολιτική.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

1) «ΑΡΧΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ»

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ – Τ.Ε.Ι. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

2) ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ:

«ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ»

«ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ»

3) ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ:

Ε.Ο.Τ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ